

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

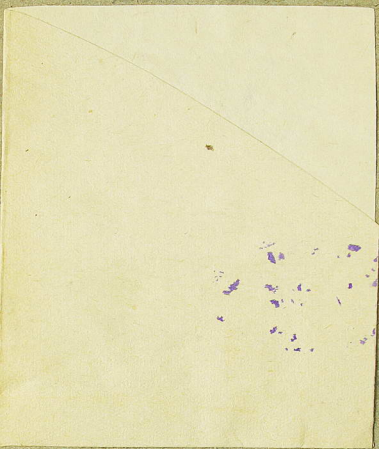
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Պ Ա Յ Ք Ա Ր

• ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԴԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ Ա Յ Ք Ա Ր

ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԲԵՐՔԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Դ.Պ.Ե. Ե Վ Վ

Ա. 1934 թ.

Ամ. № 165

Խմբագրեց

Ա. ԲԱՓՈՒՋՅԱՆ

Պատ. խմբագիր՝ Ար. Յափուշյան

Ծրբագրիչ՝ Խ. Այվազյան

Հանձնված է արտադրության 1934 թ. մայիսի 4-ին,
ստորագրված է տպագրության 1934 թ. մայիսի 13-ին:

Գլավլիտ № 270, Պատվեր № 254, Տիրաժ 2000

Մեկ տպագր. թերթում 76,800 տառ տպ. նշ.

ՅԵՐԵՎԱՆ, ԳԵՌԻՂԶՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ, ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ № 50

ՊՏՆԱԲԱՆՋԱՐԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՇԵՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

17-րդ կուսակցական համագումարը գլուղատնտեսության զարգացման առաջ իր ամբողջ լայնությամբ դրեց բերքատվության բարձրացման խնդիրը:

Պտղաբուծության և բանջարաբուծության ասպարեիդում ևս, զորը հանդիսանում է գլուղատնտեսության ամենակարևոր և բարդ հյուղերից մեկը, ներկայումս հիմնականը—բերքատվության, արտադրանքի վորակի բարձրացման խնդիրն է:

Մենք պետք է բարձրորակ թարմ ու վերամշակված պտուղներով և բանջարեղեններով բավարարենք մեր բանլորության ու կոլխոզային մասնանների աճող պահանջը, ինչպես այդ 17-րդ համագումարում զնում են մեր առաջ ընկ. ընկ. Ստալինը և Կոզանովիչը:

Պտղաբուծական և բանջարաբուծական նոր տնտեսություններում մենք զգալի չափով լայնացրել ենք այդ կուլտուրաների մշակությունը, մասովանդ քաղաքամերձ գոտում և վերամշակող գործարանների շուրջը: Սակայն անհրաժեշտ է ամենայն խստությամբ նշել, զոր հարյուրավոր հեկտարների յուրացման հետ միասին դեռ մեր տնտեսություններում շատ հետ են մնում վորակական հատկանիշները, նրանց կազմակերպչական դրությունը:

Հատկապես պետք է նշել մեր պտղաբուծական տնտեսությունների անբավարար դրությունը մի շարք կազմակերպչական աղյատանքների գծով.

Տնտեսության յեվ առխառնմի կազմակերպումը.—Արտադրանքի վորակի այդ կարևորագույն նախապայմանը դեռևս չի ապահովված մեր պտղաբուծական տնտեսություններում թե խորհրտնտեսությունների և թե ապրանքային ֆերմաների գծով: Այդ տնտեսություններում պտղատու այգիները գցվում են առանց պայմանների անհրաժեշտ ու բաղմակողմանի ուսումնասիրության: Մինչդեռ այդ մասին կա Հայաստանի Ժողկոմխորհի վորոշումը՝ թե նախքան այգին տնկելը՝ տեղում պետք է ամենամանրամասն

հետադրուում կատարել, հաշվի առնելով տեղի հողային, կլիմայական պայմանները և վերջից պտղատու տեսակներն ու ստրուբլը, տնտեսության զարգացման ուղղութիւնն ըստ առանձին տարիների, հաշվի առնելով միաժամանակ հողամասի կազմակերպումը, նրա յուրացումը, բանվորական ուժի պահանջը, բերքի իրացման հնարավորութիւնները, յենթակա մասնաճյուղի զարգացումը, այսինքն՝ մի շարք շատ կարևոր տնտեսագիտական պայմաններ, վերոնց հիման վրա յեւ պիտի կազմել տնտեսության զարգացման պլանն ըստ առանձին տարիների Առանց այդպիսի բազմակողմանի ուսումնասիրության ու հիմնավորման չպետք է թույլ տալ այնպիսի պտղաբուծական տնտեսութիւններ կազմակերպել, վերոնք դրադիւմ են բազմաձյա բույսերի մշակությամբ, պահանջում են հսկայական կապիտալ ներդրումներ հետագա տասնյակ տարիների համար:

Պետք է նշել, վոր մեր նոր կազմակերպվող պտղաբուծական տնտեսութիւններում դեռ եւ լրիվ չեն կատարված հողաշինարարական աշխատանքները, վորի պատճառով տնտեսության զարգացման ասպարիզում թույլ են տրվում զգալի սխալներ:

Այս տարի մեր պտղաբուծական տնտեսութիւնները պետք է ավարտեն հողաշինարարական աշխատանքները, առանց վորի անկարելի յե նրանց հետագա ուղիղ զարգացումը:

Մեր պտղաբանջարաբուծական տնտեսութիւններն սպառնոված են անհրաժեշտ քանակությամբ տրակտորներով ու մեքենաներով և պետք է լրիվ ոգտագործեն այդ մեքենաները, ապահովելով նրանց համապատասխան վերանորոգումը:

Շատ հաճախ մեր պտղաբուծական տնտեսութիւններում անուշադրության են մատնվում մանր կարևոր գործիքների ոգտագործումն ու վերանորոգումը. դանակը, մկրատը, սղոցը, պետք է ամենամեծ խնայողությամբ գործածել և ապա վերանորոգել՝ այդու հետագա աշխատանքների համար:

Աշխատանքի կազմակերպման խնդիրները մեր պտղաբանջարաբուծական տնտեսութիւններում լուծելու համար պահանջվում են ամենալուրջ միջոցառումներ: Մշտական արտադրական բրիգադն այդ տնտեսութիւններում պետք է լինի աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ողակը: Մինչդեռ մեր պտղաբուծական տնտեսութիւններում բանվորական ուժի կազմակերպումը շատ հաճախ հաջմարեցվում է վոչ թե ծառաստանների մշակությանը, այլ նույն տնտեսության կողմնակի ճյուղերին կամ միջարքային կուլտուրաներին (հացահատիկների, աւժույտի, բանձրիդների ցանքին), իսկ հիմնական կուլտուրան՝ պրտագատու ծառերն անուշադրության են մատնվում:

Այս գաղտնանք հաստուկ ուշադրություն պետք և դարձնել լատվորական ուժի կազմակերպման վրա և վերջ տալ ինքնահոսին այդ ասպարիզում, ստեղծել բոլոր անհրաժեշտ պայմանները պտղաբուծական տնտեսություններում պահպանելու մշտական լատվորական կազմը, բավարար պայմաններ ստեղծելու նրանց նյութական-կենցաղային պահանջները բավարարելու համար, իսկ դրա համար առաջին հերթին պիտի ավարտել խորհրտնտեսություններում սկսված շինարարությունը, կազմակերպել սննդի գործը անվտանգ տնտեսության աղբյուրներից:

Ագրոտեխնիկայի կիրառումը պտղաբանջարաբուծական տնտեսություններում դեռ չի գրավել մեր մասնագետներին ու ղեկավարող ընկերների անհրաժեշտ ուշադրությունը:

Յեթե 1-ին հնդամյակում նոր յուրացվող հողերում (դեերում, Սարդարաբադի շրջանում) մենք կարողացանք յուրացնել նորոշոր տարածություններ, ապա վտրակահյան հատկանիշներն այդ տնտեսություններում դեռ շատ ցածր են:

Հայտնի չե, վոր նախ քան ծառերը նոր յուրացվող հողերում տնկելը, պետք և նախորդը պատրաստել հողամասը, ավարտել հատակագծումը, խոտաբույսեր ցանել, քամուց պաշտպանելու համար պատենշներ տնկել համապատասխան բույսերից և հետո միայն սկսել ագլտուենելը: Այդ նախապատրաստական աշխատանքը մեր տնտեսություններում չի կիրառվում, տնկիները տնկվում են անպատրաստ հողամասում, չեն ստանում անհրաժեշտ խնամքը և թույլ դարձացման հետևանքով հաճախ սուժում են, մասնավորապես ցրտերից, մինչդեռ լավ պահպանված տնկիների վրա ձմռան ցածր վերմաստիճանն այդքան բացասական ազդեցություն չի ունենում:

Հաստուկ ուշադրություն պետք և դարձնել ծառերի տնկման աշխատանքների վրա: Մեր այդիներում շատ հաճախ սուղջ տնկիները նույնիսկ չեն կպչում, վորովհետև սխալ են տնկվում և նրանց նկատմամբ անհրաժեշտ խնամք չի տարվում: Մեր մի շարք խորհրտնտեսություններում վերջին տարիներս այդ չկպած ծառերի սովորը շատ բարձր է (մինչև 30—40 %):

Նախ քան տնկելը պետք և ամենաուշադիր կնքվող կատարել տնկիների գտաավորումն ըստ շաբլոնի աշխատ, վոր ապահովված լինի նրանց գտաավորումն ըստ պտղաբերության, պտուղների հասունացման ժամկետների, վոր ամենագլխավորն է՝ ըստ միմյանց փոշոտման հնարավորությունների: Պետք և հիշել, վոր

մեր պողատու ծառերի մեծ մասն իր սեփական սորաի փռչիով չի բեղմնավորվում և անհրաժեշտ և ապահովել ծառերը փոշոտիչ սորտերով:

Սակայն մեր մի շարք տնտեսություններում ամբողջ հողամասում տնկում են մեկ սորտ, որինակ՝ «շալախ» ծիրան, վորը բավ աճում է, ծաղկում, բայց առանց ուրիշ սորաի փոշոտիչի չի պտղապատում: Այդպիսի որինակներ մենք ունենք Կոնստնդնուպոլսի № 1-ին սովխոզում, Սարդարաբադում, Փարաքարում, վորոնց սխալները չպետք և կրկնել այս զարնանը. այդ մասին կա պտղաբան-ջարարուձական կայանի կողմից մշակված հատուկ ցուցմունքներ, վորոնք պետք և պարտադիր կերպով կիրառել:

Դարնան ծառատունկի համար տնտեսությունները պետք և ապահովեն բոլոր նախապատրաստական միջոցները—տնկիները խնամքով տեղավորվեն տնկաբանից, մինչ տնկելը արմատները չչորացնեն, տնկման աշխատանքները հանձնարարեն միայն ուշագիւր և այդ աշխատանքներին ծանոթ բանվորներին ու կոլտնտեսականներին, ապահովեն տնկիների ջրելն անմիջապես տնկելուց հետո, ինչպես և հետագա անհրաժեշտ խնամքը:

Այդ կիրառելով մենք կպահպանենք տնկման աշխատանքների բարձր վորակը, խնայելով թանկարժեք տնկիները, հետևաբար և տանյալ հաղարներ մեր տնտեսություններում:

Տնկաբանային արտադրությունը մեր պտղաբուձական տնտեսությունների ամենալուրջ, կարևոր և ներկայումս Հայաստանի պայմաններում ամենահետաձայն կողմն է:

Մեր տնկաբանները Ղարաքիլիսայում և Սարդարաբադում դեռ չեն արտադրում անհրաժեշտ ուժեղ, ստանդարտ ձևի և սորաի տնկիներ: Մինչդեռ տնկաբանը խորհրտնտեսությունների ու կոլտնտեսությունների ապրանքային ֆերմաները պետք է ապահովի առողջ, ստանդարտ տնկիներով:

Տնկաբանները պետք է զարնանից իրենց տնտեսություններում կազմակերպեն անհրաժեշտ ցանքաշրջանառությունը, սերմերի ցանքը, նրանց բարձր խնամքը և հատկապես սրեն իրենց ուշադրությունը տնկիների ուղիղ ձևավորման վրա, կիրառելով կառավարական վորողումներով առաջարկած ռացիոնալ ձևավորումը—լիդեռային սխտեմով: Կոլտնտեսային պտղաբուձական ֆերմաների պահանջը լրիվ բավարարելու համար, մասնավորապես, հեռավոր շրջաններում (Զանգեզուր, Դարալագյաղ, Մեղրի, Ղափան) Հոգժողովմատի ու Պտղաբանջարաբուձական կայանի աջակցությամբ պետք է կազմակերպել կոլտնտեսային տնկաբաններ:

Դատաքննման ժամանակ խնդիրներում, այս դարձանից հետո-
կապես, պետք է սրել ուղղորդությունը՝ հաստատուողային և զա-
նազան պատգամաբանության մշակութային միջոցներով:

Այսպիսով մեր առաջ դրված խնդիրները պատգամաբանա-
բանական տնտեսության կազմակերպման, նրա վերակառուցման, բեր-
քավորության բարձրացման ասպարիզում շատ մեծ են և մեր խորհ-
տնտեսությունների բանվորների ու կոլտնտեսականների ևն-
տազինագումով՝ կիրառելով կուսակցության ու կառավարության
վերջնական նշանակությունը, կապահովենք պատգամների և բան-
առականների բարձր վերակառուցում:

Ա. ՅԱՓՈՒՋՅԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՊՏՂԱԲԱՆՋԱՐԱՐՈՒԾԱԿԱՆ ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ԿՈՆՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Խորհ. և կոլեկտիվ տնտեսություններում աշխա-
տանքի կազմակերպման հիմնական աղակը հանգի-
սանում է արտադրական բրիգադան:

(Համ. Կ (բ) Կ.)

Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումը պտղաբերան շարժառե-
կան խորհրդի և կոլտնտեսություններում հանդիսանում է բն-
հրաժեշտ ու գլխավոր պայմանը, վերով հնարավոր է արագ կեր-
պով լուծել կուսակցության կողմից առաջադրված խնդիրը, և
կոլտնտեսությունները պիտի դարձնել բոլորակալ, կոլտնտեսու-
կաններին՝ ունեցող:

Ներկայումս կոլ. և խորհ. տնտեսություններում շինարարության
ասպարիզում աշխատանքի կազմակերպման ռադիկալ և արտա-
դրական ձևը բրիգադային ձևն է, իսկ բրիգադային ամենալավ
ձևը մոշակայն արտադրական բրիգադան է:

Համ. Կ. (բ) Կ. 1932 թ. փետրվարի 4-ի պատմական վերո-
շումը նշում է, վեր մշտական արտադրական բրիգադաները գյուղա-
տնտեսական բոլոր աշխատանքներում պիտի ունենան լրիվ աշ-
խատանքի բեռնվածություն և պատասխանատու պիտի լինեն
իրենց ամրացված հողամասի բոլոր աշխատանքների ժամանա-
կին կատարմանը՝ Հողամասը բրիգադին ամրացվում է վերջ ցան-
քաշրջանառության ժամանակաշրջանի համար, իսկ ճիշտ ցան-

քաշըջանառութիւնը, ազրոկոմպլիկսի լրիվ կերտուման հետ միասին, ապահովում է ուղալքորը մոլխտտերի դեմ, բանվորական աւժի, քաշող ուժի և մեքենաների ու գործիքների լրիվ բնոնվածութիւնն ու ճիշտ ոգտադործումը, միաժամանակ բարձրացնելով սոցիալիստական դաշտերի բերքատուլթիւնը:

Մշտական արտադրական բրիգադն իր բոլոր աշխատանքների համար ստանալով մեքենաներ, գործիքներ, բանվորական և քաշող ուժ, պատասխանատու յն դառնում պլանային արտադրական առաջադրանքների, ինչպես քանակական, նույնպես և վորակական ցուցանիշների կատարման համար:

Պտղաբանջաբարուծական խորհանտեսութիւնների բանվորների բարձր աշխատավարձը և կոյտնտեսականների բարձր յեկածուտ ստանալը կախված է ինչպես ամբողջ բրիգադի, այնպես և նրա յուրաքանչյուր անանձին անդամի կատարած աշխատանքի քանակից ու վորակից: Իսկ այդ բոլորը կախված է բրիգադայի ներսում աշխատանքը ճիշտ կազմակերպելուց և ժամանակին հաշվառուից: Սյատեղ կարեւոր նշանակութիւն ունի նաև բոլոր սեզոններին աշխատանքով բնոնալորդած լինելը վորովհետև դա վերացնում է բանուժի հոսունութիւնը և դիմադրկութիւնը, իսկ վորտեղ կա դիմադրկութիւն ու հոսունութիւն, այնտեղ աշխուժանում է դասակարգային թշնամին, տանելով իր խլուրդային աշխատանքը: Բրիգադի արտադրութիւնն ընուլթի և աշխատանքի ծալալի համեմատ վորոշվում է բրիգադայի անդամների թիվը և հետո դասալորվում ուժերը բրիգադի ներսում, վորտեղ լուրջ ուշադրութիւն պիտի դարձնել վորձված և վորոշ աշխատանքներում մասնագիտացած ուժերի ճիշտ դասալորման և աշխատանքները բաշխման վրա: Փորձը ցույց է տալիս, վոր հտակադես ուտղաբանջաբարուծական տնտեսութիւններում, ժամանակակից այգեգործութիւն տեխնիկայից և արտադրութիւնն պրոցեսի մեքենայացումից յեղնելով, բանվորների այն քանակը, վոր կարող է ապահովել բրիգադին ամբացված հողամասի վողջ աշխատանքների կատարումը, պակաս չպիտի լինի 25—30 հոգուց, ի հարկէ, նայած ճյուղին և բնուլթին: Բրիգադի անդամների քանակը պիտի ապահովի տլյալ արտադրութիւնն բոլոր աշխատանքների կատարումը բոլոր սեզոններում, վորպիսին բլխում է պլանից և բրիգադի առաջադրանքից: Մյուս կարեւոր խնդիրը, դա բրիգադիին ընտրութիւնն է և նրա դերի բարձրացումը, վորպես արտադրութիւնն կազմակերպչի: Դրա հետ միասին պետք է պայքարել բրիգադների շուտ շուտ փոփոխման պրակտիկայի դեմ,

վորակիսին դեռ շարունակվում է մեր մի շարք տնտեսութուններում: Բրիգադիբը պիտի ընտրվի աշխատի կոլտնտեսական, վերն ժողովակիցի յի իր բոլոր աշխատանքներում, կկարողանա տիրապետել աշխատանքի կազմակերպման ու ղեկավարման տեխնիկային, կկարողանա ճիշտ ու ժամանակին կատարել աշխատանքների հաշվառումը և ժամանակին պահպանել աշխատողները կոլտնտեսականներին աշխ. գրքեր, կենտրոնում: Հապկայիս պատգամաշարումական տղան տնտեսութուններում բրիգադիբը պիտի լինի փորձառու, և վերջը չափով մասնագիտացած կոլտնտեսական, վերջով հետև աշխատողիսական աշխատանքներն ավելի շատ են ու ղեկավարման տեսակետից համեմատաբար ավելի դժվար: Մշտական արտադրական բրիգադին ամրացվում է վերջը քանակին հոգամասի բ կուլտուրաներով, պահանջվում է պլանով նախատեսանված արտադրանքը, իսկ այդ կատարելու համար անհրաժեշտ է այդ բրիգադային տալ պահանջվող քանակի քաշող ուժ, գործիքներ և անանհրաժեշտ նյութեր:

Ներկայումս քաշող ուժը մեծ տեղ է զբաղում կոլ. և խորհրդային արտադրութայան մեջ, վերին մասին, շատ ճիշտ կերպով նշել է ընկ. Վորոբիյովը 17-րդ կուս. համագումարում: Վերջում տնտեսութայան մեջ դեռ կան աշխատանքի մի շարք բնագավառներ, վերանդ կենդանի քաշող ուժի դերը մեծ է և հատկապես ձին յերկար ժամանակ մնալու յե տրակտորի հալատարով ընկերը: Սրա համար անհրաժեշտ է, վեր կոլ. վարչութայուններն ու խորհրդատնտեսութայունների գերեկտորներն էլ ավելի լուրջ ուշադրութայուն դարձնեն կենդանի քաշող ուժի խնամքի—սպասարկման վրա: Գաշող ուժը կցելով բրիգադներին, պիտի ավելի սրել պատասխանատվութայան խնդիրը՝ նրանց խնամելու և ոգտագործելու տեսակետից:

Ծիշտ կերպով բանվորներով ու քաշող ուժով կոմպլեկտավորված բրիգադան, վերն սպահովված է նաև գործիքներով ու անհրաժեշտ նյութերով, պիտի ունենա իր աշխատանքների որացուցային պլանն ամբողջ տարվա համար:

Պլանում ցույց պիտի տրված լինի արտադրական առաջադրանքը, աշխատանքի ծավալը, արտադրական նորմաները, առանձին նյութերի ծախսման նորմաները, ստացվելիք ընդհանուր յեկամուտը, ագրոտեխնիկայի կիրառման ժամկետները, պարարտացումը և այլն, և այլն:

Յերբիմն պաղարանշարաբուժական տնտեսութայուններում բանուժը և քաշող ուժը բրիգադների մեջ քաշելիս, մեխանիկական մոտեցում են ունենում և ուժերը բաժանում են հավասար ըստ

բրիգադներին: Հետևանքը լինում է այն, վոր աշխատանքների լեռուն շրջանում բրիգադներում ստեղծվում է ուժերի անհավասար բեռնվածություն—մեկ բրիգադում աշխատանքի լարվածություն, բան. և քաշող ուժի անհամեմատ մեծ պահանջ, մյուս բրիգադում հակառակը, ուժերի պարասպարհ և իրավացի դժգոհություն: Այդ ժամանակ գերեկցիան կամ վարչությունը ստիպված են լինում մի բրիգադից ուժերը տեղափոխել մյուս բրիգադը, իսկ այդ հաճախակի փոփոխություններից առաջանում է դիմադրություն, հոսունություն, արտադրողականության անկում և մի շարք այլ քաջասական յերևույթներ, վորը կոչիտ կերպով խախտում է պրոդեկտարիատի հանճարեղ առաջնորդ ընկ. Ստալինի պատմական վեց ցուցմունքները: Նման դրությունն սգտագործելով՝ դասակարգային թշնամու վերջին ֆապորդների թափթփուկներն իրենց ազդեցության տակն են դրում դասակարգային զգոնությունը բթացած անձնավորություններին և վերջին ճիգերը թափելով՝ կազմակերպում են դանազան վնասարարական ու հակահեղափոխական աշխատանքներ:

Վերոհիշյալ յերևույթներն արմատախիլ անելու համար անհրաժեշտ է բան. և քաշող ուժերի բաշխման ժամանակ ճիշտ և որյակափոփորեն հաշվի առնել ամեն մի բրիգադի աշխատանքի ծաւալը, բնույթը, բանուժի պահանջը, բանվորների մասնագիտացումը և դրանց բեռնվածությունն աշխատանքի բոլոր սեղոններում ըստ բրիգադների մասնագիտություն:

Սոցիալիստական տնտեսությունները կազմակերպւորեն ու տնտեսապես ամրացնելու և աշխատանքային դիսցիպլինան ել աւաղելի բարձրացնելու խնդրում, խոշոր նշանակություն ունի նաև բրիգադներում գործաւարձի ճիշտ կազմակերպումը: Դործաւարձը պտղաբուծական տնտեսություններում ճիշտ կլինի թյն դեպքում, յերբ ճիշտ մշակած կլինեն արտադրական նորմաները, ժամանակին ու ճիշտ հաշվի առնված կլինեն կատարված աշխատանքները, ստուգված վորակը, և ժամանակին դրանցված կլինի համապատասխան գրքույկներում, վորպեսզի ամեն մի աշխատավորի համար պարզ լինի իր կատարած աշխատանքն ու իրեն հասանելիքը (կոլտնտեսականի համար՝ աշխտը, իսկ խորհտնտեսության բանվորի համար՝ աշխատավարձը): Այդ բոլորն ամելի մեծ շահագրգռվածություն են առաջացնում աշխատողների մեջ և նրանք ամելի ջերմ կերպով ու յեռանդով են լծվում պլանների կատարման-գերակատարման գործին, բարձրացնելով իրենց աշխատանքի արտադրողականությունը, միաժամանակ ել ամելի յե ուժեղանում պայքարը լողերելի, սիմուլյանտների և ձրիակերների դեմ:

Աշխատանքի կազմակերպման ժամանակ հարկավոր եւ մեծ ուշադրութիւն դարձնել արտադրական նորմաների հշտման վրա տշնպիս, վոր այն ըզխի տվյալ արտադրութեան կոնկրետ պայմաններից եւ տեղի չունենա աշխտերի ու գրամական միջոցների շրտայլում, վորը մեծապիս աղղում եւ ինքնարժեքի իջեցման ու արտադրողականութեան վրա եւ խիում տնտիսութեան ամրացմանը:

Հարկավոր եւ յեղած արտադրական նորմաները տնտիսութեաննրում աւտիվի խորհրդակցութեաննրում քննութեան տունել մտնրամասնորեն, յեշնելով աւանձին աշխատանքների կոնկրետ պայմաններից եւ ՄՏԿ-ների ու հողքամիանների կազմից հաստատելուց հետո միայն կիրառել: Պտղաբանշ արաբուծական տընտեսութեաննրում աշխատանքները կազմակերպելու հաշտղումութեան գրաղականը հտնղիսանում եւ:

Ա.) աշխատանքի աղիալիստական ձեերի (սոց. մրցում, հարղածայնութեան եւ այլն) մաղաղումը բրիղաղում—ցիխում, ողաւում եւ աւանձին աղաւմների միջեւ, վորպիսին պիտի գառնա յուրտաւանշուը աշխատավորի սեղականութեան:

Բ.) համաշխարհային պրոլետարիատի հանճարեղ առաշնրղը ընկ. ՄՏԱԼԻՆԻ պատմական վեց ցուցումների ճիշտ կիրառումը եւ վերջապիս ամենորյա համառ պայքար կուղակային յինթակուղակային տարրերի, լողրերի եւ սիմուլյանտների գեմ: Մըանց հաշտղ կատարումով կապահովենք յերկրորդ հնգամյակի բոլլեկիյան յերկրորդ գարնանացանի պղանների եւ աղելի հաշտղ կատարումը:

ՀԱԿՈԲՅԱՆ ՊԱՐԳԵՎ ՅԵՎ.
ԳՅՈՒԶԱԼՅԱՆ ԿԱՐՈ

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ԴԱՍԱՎՈՐՈՒՄՆ ԱՅՌՈՒՄ

Պտղատու ծառերի բերքատվութեան բարճրացումը ներկայիս ամենակարեղ խնղիրներից մեկն եւ, վոր գրղա եւ մեր խորտնտեսութեաննրի ու կուտնտեսութեաննրի առաշ:

Աղ խնղիրը հաշտղ լուծելու համար պիտք եւ ձեռնարկել միշարք միջոցներ, վորոնք կիրաղվելու յին տնղղած հին եւ նոր տնղղելիք այգիներում:

Բերքատվութեանը բարճրացնելու ձեռնարկումներից ամենակարեղն եւ տեսակների ու սորտերի ճիշտ ընտրութեան կատարելն ու գասաղորելը հողամասում: Պտղատու ծառերի մեծ մասն

ինքնաբեղմնավորման յենթակա չեն: Որինակ՝ Ծալախ ծիրանից նորմալ բերք ստանալու համար, նա պիտի փոշոտված լինի Թաքար-դայով, ԴյոզՅանաբաթով, Արութալիբով կամ այլ սորտերի փոշով: Յեղել են դեպքեր, յերբ մի սորտից բաղկացած ալգիններն անբերք են մնացել: Ամերիկայում տնկված է յեղել մի այդի, վորի մեջ ծառերի մեծագույն մասը տանձենու մեկ սորտ է յեղել, այդ այդին, չնայած լավ է մշակվել, բայց յերկար տարինեքի ընթացքում ծաղկել է ու բերք չի տվել, մինչև վոր տյանտեղ տնկել են մի քանի այլ սորտի ծառեր:

Անցնելով խոշոր սոցիալիստական արդյունաբերական պրտդարութուն թյանը (սահմանափակված սատնդարտ ասորտիմենտով), անհրաժեշտ է ալգինների ծառերն ապահովել համապատասխան փոշոտիչներով, վորոնց ոացիոնալ դասավորումով և ադրոտինիկական միջոցատու մանրի կիրառումով կարելի յէ ապահովել բարձր բերքատվությունը:

Չնայած ծառերի վորոշ տեսակներն ու սորտերը ինքնաբեղմնավորման յենթակա չեն, բայց խաչաձև փոշոտման դեպքում ավելի բարձր բերք են տալիս: Ենելով այս ամենից—պտղատու ալգին գցելիս պետք է մտցնել համապատասխան իրար փոշոտող մի քանի փոփոխակներից բաղկացած կոմբինացիաներ:

Փոշոտիչները պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝

1. Վոչ միայն պետք է լավ փոշոտեն հիմնական սորտը, այլ և իրենք իրենց հերթին պետք է փոշոտվեն հիմնականով, հակառակ դեպքում փոշոտիչները բերք չեն տա:

2. Հիշված սորտերի համար լրիվ ծաղկման շրջանը պետք է լինի միաժամանակ, այլապես փոշոտումը տեղի չի ունենա:

3. Սորտերի ծաղկման տարիները պետք է նույնպես համընկնեն, հակառակ դեպքում բերքատվությունը կընկնի:

Հայտնի յէ վոր ծառերի պտղաբերությունը լինում է պարբերաբար, այն է՝ մեկ տարվա կամ մի քանի տարիների հաջող բերքին հաջորդում է թույլ բերքատվությունը և այդպես շարունակ: Յեթե հիմնական սորտը գտնվում է հաջող տարվա շրջանում, իսկ փոշոտիչը վոչ, այդ դեպքում վերջինս հնարավորություն չի ունենում փոշոտումն ապահովելու և դրա հետևանքով բերքատվությունը ցածր է լինում:

4. Ընտրած սորտերի բերքատվությունը պետք է սկսվի միևնույն հասակում: Ուշ և շուտ բերքատու սորտերը չեն կարող իրար համար փոշոտիչներ համարվել, վորովհետև շուտ բերք տվող սորտը չի փոշոտվի, մինչև վոր ուշ բերք տվողը չծաղկի, միաժամանակ՝ շուտ բերք տվողներն ընդհանրապես ավելի կարճատև կյանք ունեն, իսկ ուշ բերք տվողները յերկարակյաց են:

Այդ պատճառով 40—50 տարուց հետո, յերբ առաջին սորոնն արդեն ձերուկթյան պատճառով սկսում է չորանալ, 2-րդ սորոնը, վորը դեռ 20—30 տարի կարող է շարունակել բերքատվութունը, մնալու յե առանց փոշոտիչի—ուրեմն և առանց բերքի:

Այդպիսի անհաջող կոմբինացիաների որինակ կարող է համարվել Շամպանի Ռեննետը և Կանդիլ սինապը, վորոնցից առաջինը պաղարեւում է 5—6-րդ տարում, իսկ յերկրորդը 13—15 տարում:

Ծառերը դասավորելու ժամանակ հարկավոր է ապահովել մի կողմից լավ փոշոտումը, իսկ մյուս կողմից՝ աշխատանքի կադմակերպումը: Այդ պատճառով սորոտերը դասավորվում են շարքերով, աշխատելով ամեն մեկ սորոտին հատկացնել մի քանի շարք: Ծառքերի քանակը 6-ից ավելի չպիտի լինի, այն եւ այն ծառերի համար, վորոնք տնկվում են 6—7 մետր հեռավորության վրա, իսկ վորոնք տնկվում են 10 մետրի վրա 4—5 շարք պիտի լինեն:

Հարկավոր է միաժամանակ հիշել, վոր լավ փոշոտումն ապահովվում է այն ժամանակ, յերբ այգում կան մեղուներ, այդ պատճառով հանձնարարվում է այն բոլոր տնտեսություններին, վորոնք մեծ տարածությամբ պաղատու այգիներ ունեն՝ հնարավորության սահմաններում ունենալ նաեւ մեղվանոց, կամ հակառակ դեպքում, դոնե ծաղկման շրջանում, պայմանավորվել մեղվապահների հետ, վոր իրենց փեթակները բերեն այգին:

Ծառերի լրիվ փոշոտումը բարձր բերքատվության հիմքն է. ով այգաբիտղ է անում այդ խնդիրը, նա վնասաբարակաւ գործ է կատարում—իջեցնելով մեք սոցիալիստական տնտեսությունների այգիների բերքատվությունը:

5. Փոշոտիչ սորոտը պետք է մտցնել ստանդարտ ասորտիմենտի մեջ, վորպեսզի հողամասն ագտագործվի ռացիոնալ ձևով:

6) Ցանկալի յե փոշոտիչը և փոշոտվողը միևնույն կամ մոտիկ հասունացման ժամանակաշրջան ունենան, վորպեսզի խնամքը և բերքահավաքը հեշտացվի. ամառային սորոտը պետք է ունենա համապատասխան հասունացում ունեցող փոշոտիչ, որինակ խնձորների սորոտերից Պապիրովկան և Դլոգերովկան: Քանի վոր սորոտերի բոլոր հատկությունները Հայաստանի պայմաններում լրիվ ուսումնասիրված չեն, պետք է համարել անթույլատրելի նույն հողամասում տնկել միայն յերկու սորոտ: Անհրաժեշտ է միևնույն հողամասում տնկել 3—4 փոխադարձ լավ փոշոտող սորոտեր, այլապես բերքատվությունը լրիվ չի ապահովվի: Սորոտերի դասավորման ժամանակ կարող ենք պատահել մի քանի դեպքերի:

1. Յերբ փոշոտվողը և փոշոտիչը համասար $0/0$ -ով են ղեր-
ցրած: Այդ դեպքում կարելի յե դասավորել 4—5 շարք մի սոր-
տից, վորոնց հաջորդում են 4—5 շարք 2-րդ սորտից, հետո յեր-
րորդ և այդպես շարունակվում և:

Որինակ՝ 4 շարք Ռենետ Սիմիրենկո

4 շարք Վոսկե Պարմին

4 շարք Լանդսբերգի

2 դեպք, յերբ փոշոտողն անհամասար $0/0$ -ով և լինում. այդ
դեպքում շարքերի քանակը պիտի համապատասխանի սորտերի
հետևյալ $0/0$ -ային հարաբերությանը (տես սխեման):

+ 0 0 —	+ 0 0 —	25 $0/0$ Սիմիրենկո (+)
+ 0 0 —	+ 0 0 —	50 $0/0$ Պարմին (O)
+ 0 0 —	+ 0 0 —	25 $0/0$ Լանդսբերգ (—)
+ 0 0 —	+ 0 0 —	

Նման որինականեր կարելի յե շատ բերել. սխեմայի ընտրու-
թյունը կախված և սովյալ տնտեսության ասորաիմենտից:

Այսպիսի դասավորումները հնարավորութուն են տալիս բեր-
քահավաքի և խնամքի ժամանակ աշխատանքը ճիշտ կազմակերպել:

Ի նկատի ունենալով, վոր պտղատու ծառը հանդիսանում և
բազմամյա կուլտուրա և այն սխալը, վոր կատարվում և այգին.
տնկելու ժամանակ, անդրադառնում և յերկար տարիների ընթաց-
քում, պետք և շատ զգուշ լինել սորտերի ընտրության գործում
և նրանց դասավորումը ճիշտ կատարել: Ուստի թուշարկվում և
բոլոր տնտեսություններում ստույգ հետևել Պտղաբանչաբանու-
ծական Կայանի կողմից մշակված և համապատասխան մարմիննե-
րի կողմից հաստատված Հայաստանի շրջանների ստանդարտ
ասորաիմենտի:

Հրավիրում ենք տնկաբանների մասնագետներին ուշադրու-
թյունը՝ համապատասխան տնկիներով ապահովելու արտադրու-
թյունը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՍՈՐՏԻՄԵՆՏԻ ՓՈՇՈՒՉՆԵՐԻ ՅՈՒՑԱԿԸ

ՓՈՇՈՏՎՈՂՆԵՐ

ԽՆՃՈՐՄԵՐ

Անտոնովկա

Բ ո յ կ ե ն

ՓՈՇՈՏԻՉՆԵՐ

Բորովինկա, Գլոգերովկա, Պապիրովկա, Զը-
մեովկա Վոսկե Պարմին:

Գլոգերովկա, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Լանդսբերգ,
Ռ. Կասելսկի, Ռ. Որլյանի, Զմեովկա վոս-
կե Պարմին, Պեպին Լոնդոնի, Բելֆյոր,
Պապիրովկա:

Բոբովինկա	Անտոնովկա, Գլոգերովկա, Պապիրովկա, Բելֆլոր:
Գլոգերովկա	Պապիրովկա, Բոյկին, Ռ. Լանդսբերգ, Անտոնովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Պեպին Լոնգոնի, Ռ. Սիմիրենկո և Ռ. Շամպանի:
Պապիրովկա	Բոբովինկա, Ռ. Լանդսբերգ, Գլոգերովկա, Ռ. Սիմիրենկո, Անտոնովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Բոյկին:
Զմեովա Վոսկե Պարմեն	Բոյկին, Գլոգերովկա, Պեպին Լոնգոնի, Ռ. Կասելսկի, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Շամպանի, Բելֆլոր, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Պապիրովկա, Բոբովինկա:
Պեպին Լոնգոնի	Բոյկին, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Շամպանի:
Ռ. Կասելսկի	Բոյկին, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Սիմիրենկո, Պապիրովկա:
Ռ. Լանդսբերգ	Բոյկին, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Սիմիրենկո, Ռ. Շամպանի, Պապիրովկա:
Ռ. Որլյանի	Ռ. Սիմիրենկո, Ունևա Շամպանի, Բելֆլոր:
Ռ. Սիմիրենկո	Բոյկին, Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Շամպանի:
Ռ. Շամպանի	Գլոգերովկա, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Ռ. Լանդսբերգ, Ռ. Որլյանի, Ռ. Սիմիրենկո:
Ռ. Կանադսկի	Բոյկին, Զմեովա Վոսկե Պարմեն, Բելֆլոր Ռ. Որլյանի, Ռ. Շամպանի:
Բելֆլոր	Բոյկին, Ռ. Որլյանի, Ռ. Շամպանի:
Ռ. Կոկսա	Մասամբ Կոկսով, իսկ փոշոթիչներն ստուգված չեն:
Տաճն	
Իլինկա	Ալեքսանդրովկա:
Սիրելի Կլապալա	Իլինկա, Ամառվա Վիլյամս, Բերեբոսկ, Սեն-ժերմեն, Բերենարդենպոն, Զմեովա Դեկանկա, Դյուռես Դանդուլեմ:

Ամառվա Վիլյամս	Բերեբոսկ, Կլապպա, Սենթերմեն, Կյուրե, Բերեհարդենպոն:
Բերեբոսկ	Կլապպա, Ամառվա Վիլյամս, Սենթերմեն, Կյուրե, Բերեհարդենպոն, Ձմեռվա Դեկանկա:
Ալեքսանդրովկա	Ամառվա Վիլյամս, Կլապպա:
Սենթերմեն	Բերեբոսկ, Կյուրե, Բերեհարդենպոն, Ձմեռվա Դեկանկա, Ամառվա Վիլյամս, Կլապպա:
Կյուրե	Բերեբոսկ, Սենթերմեն, Բերեհարդենպոն, Դյուշես Դանգուլիմ, Ձմեռվա Դեկանկա, Կլապպա, Ամառվա Վիլյամս:
Բերեհարդենպոն	Բերեբոսկ, Սենթերմեն, Կյուրե, Սեյանեց Կիֆերա, Ձմեռվա Դեկանկա, Կլապպա, Ամառվա Վիլյամս:
Սեյանեց Կիֆերա	Ամառվա Վիլյամս:
Դյուշես Դանգուլիմ	Սենթերմեն, Հարդենպոն, Սեյանեց Կիֆերա:
Ձմեռվա Դեկանկա	Բերեբոսկ, Սենթերմեն, Բերեհարդենպոն, Կլապպա, ամառվա Վիլյամս:

Մալաչա
Շաքարի
Լատանձի
Ջագանատանձ
Ձմեռնուկ
Աշնան սինի
Բերե-Ամանլի
Կզիլ արմուդ
Խրթզի տանձ

Փոշոտիչներն ստուգված չեն

Կեռասեմի

Դեղին Դրոգանա	Դրոյա, Ֆրենսիս, Վաղահաս Մարկի:
Դեղին Դենիսենա	Դրոգանա Դեղին, Ֆրենսիս, Դրոյա, Վաղահաս Մարկի:
Վաղահաս Մարկի	Դրոյա, Ֆրենսիս, Դենիսենա Դեղին:
Դրոյա	Դրոգանա Դեղին, Վաղահաս Մարկի, Դենիսենա Դեղին, Ֆրենսիս:
Սև Նապոլեոն	Դրոգանա Դեղին:
Սև Թրքական	Դրոգանա Դեղին:

Յրենսխո

Դենիսենա Դեղին, Գրսլյա, Վաղանա Մար-
կի, Դրոզանա Դեղին:

Ռամոն Ուլիա

Դրոզանա Դեղին, Դենիսենա Դեղին, Յրեն-
սխո, Վաղանա Մարկի:

Ոգայոյի Դեղեցիուհին

Դին Մայիսյան

Շուշա Դիլաս

Դանաքեռի Դիլաս

Տեղական

Փոշոտիչներն ստուգված չեն:

Բ ա լ

Վաղիմիրսկայա

Լյուբսկայա, Վաղիմիրսկայա

Լյուբսկայա

Լյուբսկայա

Անադոլսկայա

Շալանկա, անադոլսկայա

Շալանկայա

Շալանկա, Անադոլսկայա

Տեղական

Փոշոտիչներն ստուգված չեն:

Միլաման

Շալախ

Գյոզլանաբաթ, Աբուլթալիբի, Թարաբդա, Սոս-
րովչանի:

Գյոզլանաբաթ

Շալախ, Աբուլթալիբի, Թարաբդա:

Թարաբդա

Սոսրովչանի, Կարմիր Նախիջևանի, Շալախ,
Գյոզլանաբաթ:

Սոսրովչանի

Աբուլթալիբի, Թարաբդա, Շալախ:

Աբուլթալիբի

Թարաբդա, Սոսրովչանի, Շալախ, Գյոզլանա-
բաթ:

Հանբան

Գյոյ Բադամ

Կարմիր Նախիջևանի

Սաբի Բադամ

Բալ Տուրիմի

Սաբի

Փոշոտիչներն ստուգված չեն:

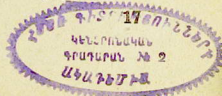
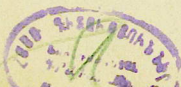
Սալորնի

Դեղձային

Կիրի

Ռենգլոտ Սլաանա

Դեղձային, Կանաչ Ռենգլոտ, Միրաբիլ Նան-
սի, Աննա Շալախ, Բալախան Վենգերկա,
Վիկտորիա, Սովորական Վենգերկա:

Ռենդլոտ կանաչ	Դեղձային, Ռենդլոտ Ալտանա, Բառակաւն Վենդերկա, Վիկտորիա, Սովորական Վենգերկա:
Միրաբել Նանսի	Վենդերկա Բառակաւն, Միրաբել Նանսի
Աննա Շպետ	Դեղձային, Ռենդլոտ Ալտանա, Կանաչ Ռենդլոտ, Աննա-Շպետ, Բառակաւն Վերգերկա:
Բառակաւն Վենգերկա	Դեղձային, Ռենդլոտ Ալտանա, Կանաչ Ռենդլոտ, Աննա-Շպետ, Բառակաւն Վենդերկա:
Վիկտորիա	Դեղձային, Կանաչ Ռենդլոտ, Աննա Շպետ, Բառակաւն Վենդերկա, Կիրկ, Ռենդլոտ Ալտանա, Սովորական Վենդերկա:
Սովորական Վենգերկա	Կանաչ Ռենդլոտ, Աննա Շպետ, Բառակաւն Վենդերկա:
Ալի-բուխարա	Կանաչ Ռենդլոտ, Ալի-բուխարա:
Վազիր Ալի	Փոշոտիչները չեն ստուգված:
Իսպահան	
Դյուզլա	Փոշոտիչները չեն ստուգված:
Կիրկ	
Յեայ-Մալասի	Փոշոտիչները չեն ստուգված:
Դարալադյադի Տեղա-կան	
Ճանճուր	Փոշոտիչները չեն ստուգված:
Մեդրու Ալի-բուխարա	
Դեղնաշուր	
Տեղական	
Դիլիշանի Մամուլ	

Ինչ վերաբերվում է դեղձենիներին, նրանք բոլորն էլ ինքնափոշոտման յենթակա յեն, բայց խաչաձևի դեպքում ավելի լավ արդյունք են ապրիս, մորոնց հաջող կոմբինացիաները լրիվ սուսուստիւրված չեն:

ԴԻԼԱՆՅԱՆ ՅԵՎ ՍԱՆԱՀՅԱՆ

ԳԱՐՆԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ՊՏՆԱՏՈՒ ԱՅԳՈՒՄ

Պատգամու այգիները բերքի բարձրացումը և նրանց յերկարակյաց դարձնելը, ներկայումս մեր անհրաժեշտ խնդիրներից մեկն է:

Մեր պայմաններում ժողովրդական սննդի, կոնսերվի արդյունաբերության և եկադորտի պահանջները բավարարելու գործում, մինչև նոր այգիների պտղաբերելը, հին այգիների նշանակությունը շատ մեծ է:

Հին պտղատու այգիների մեծ մասը շատ վուքը ևն և ցաքուցը, վուքը և դժվարացնում է բոլոր անհրաժեշտ ագրոձեռնարկումներն անցկացնելը: Սակայն այդ արդելը չպետք է հանդիսանա: Պատգամու այգիների բերքի բարձրացման համար անհրաժեշտ է կիրառել մի շարք ագրոտեխնիկական ձևաձևեր:

Վերոնք ևն այդ անհրաժեշտ ագրոտեխնիկական ձևաձևերը:

1. Այգու տակ յեղած հողի մշակությունը:

2. Զորացած և կիսաչորացած ծառերի (выкорчевывание) խոտանումը:

3. Անբուսեղի, հիվանդ, չորացած և կիսաչորացած ճյուղերի հեռացումը:

4. Հիմնական ճյուղերի և ընդ մաքրումը մեռած կեղևից, քար ու քոսից և մամուռից:

5. Սաղարթի նորացումը:

6. Ծառի ընդ և սաղարթի սրսկումը կամ ընդ և հիմնական ճյուղերի ծածկումը կրով:

Կանգ առնենք այդ ագրոձեռնարկումներից յուրաքանչյուրի վրա առանձին:

1. ԱՅԳՈՒ ՏԱԿ ՅԵՂԱԾ ՀՈՂԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՂ ՆՐԱ ՊԱՐԱՐՏԱՑՈՒՄԸ

Դանակով շատ ու վորակով բարձր բերք ստանալու և պտղատու ծառի նորմալ կյանքն ապահովելու համար անհրաժեշտ է այգու տակ յեղած հողը մշակել և նորմալ պայմաններ ստեղծել արմատների գործունեություն համար, քանի վոր բույսն իր արմատների միջոցով վերցնում է հողից բոլոր անհրաժեշտ սննդաբար նյութերը:

Դրա համար հողի մշակման միջոցով պետք է նրա մեջ կուտակել անհրաժեշտ քանակությամբ սննդանյութ և խոնավություն: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է աշխատել բերքը հավաքե-

լուց անմիջապես հետո այգու հողը դուրսնում հերկել 15—20 սմ. խորությամբ, իսկ այն փոքր տարածությունը—փոքր բնի մոտ մնում և առանց հերկելու և վորն անհնար և դուրսնում հերկել, հարկավոր և նույն խորությամբ փորել բահերի միջոցով, բայց շատ դժուար, փորպեսզի ծառի արմատները չվնասվեն:

Աշնանը հերկված հողամասը թողնում են առանց փոցխելու մինչև դարուն, փորպեսզի նա ողափոխվի, խնամվություն կուտակի իսկ վաղ զարնանը, հենց վոր ձյունը հալվում և և հողը մի քիչ չորանում, հարկավոր և անմիջապես փոցխել:

Յեթե աշնանը հողը մի փորեն պատճառով հերկված չի յեղել, ապա անհրաժեշտ և հերկը կատարել վաղ զարնանը, ձյունը հալվելուց և հողի քեշը գալուն պես:

Վարից անմիջապես հետո հարկավոր և փոցխել գիակավոր կամ զիգզագ փոցխով՝ հարթեցնելով հողի մակերեսը:

Ամառվա բնթացքում հողը պետք և պահել փուխը վիճակում, դրա համար հարկավոր և այգին ջրելուց և ուժեղ անձրևներից հետո հողը կուլտիվացիայի (փխրեցում) յենթարկել: Յեթե այդ չարվի, հողը կամրանա և տեղի կունենա ուժեղ գոլորշիացում և կը զարգանան բազմատեսակ մոլախոտերը:

Բացի հողի մշակությունից, հարկավոր և նաև այգու տակ յեղած հողը պարարտացնել, առաջին հերթին վորպես պարարտանյութ հարկավոր և ոգտագործել այն տեղական պարարտանյութերը, վոր կան տնտեսության մեջ, որինակ, գոմաղը, տնտեսության մեջ հավաքված թափթփուկները (компост), մոխիր և այլն. կարելի չե ոգտագործել նաև հանքային պարարտանյութերը՝ գրվափափապես ազոտային, ֆոսֆորային և կալի. բոլոր տեսակի պարարտանյութերը հարկավոր և հողի մեջ մտցնել մշակման հետ միաժամանակ:

Պարարտանյութերը հավասարաչափ ցրում են հողի մակերեսին, ապա հերկում 12—15 սմ. խորությամբ:

Պարարտանյութը կարելի չե հողի մեջ մտցնել աշնանը կամ զարնանը:

2. ՉՈՐԱՅԱԾ ԾԱՌԻՐԻ ԽՈՏԱՆՈՒՄԸ (выкорчевка)

Յեթե պտղատու այգում կան չորացած կամ կիսաչորացած հիվանդ ծառեր, վորոնց բուժումն անկարելի չե, ապա հարկավոր և այդպիսիները խոտանել, տեղն ու տեղն այրել կամ այգուց հեռացնել:

Այդպիսի ծառերից մենք վող մի ոգուտ չունենք բացի
ֆլետսից, վորովհետև նրանք այգուտ մնալով, դանազան հիվան-
դությունների և միջատների բուռն են դառնում և վարակում են
ստորջ ծառերն ու լջնցնում բերքի քանակն ու վարակը

3. ԱՆԲՈՒԺԵԼԻ ՀԻՎԱՆԴ, ԶՈՐԱՑԱՄ ՅԵՎ ԿԻՍԱԶՈՐԱՑԱՄ ՃՅՈՒՂԵՐԻ ՀԵՌԱՑՈՒՄԸ

Մեր այգիներում համարյա վող մի ուշադրություն չի դարձ-
վում ծառի սաղարթի խնամքի վրա, վորի հետևանքով ծառերի
սաղարթը դառնում է շատ վատ վիճակում—ունեն շատ չորուկ-
ներ, կոտրված և հիվանդ ճյուղեր:

Այս բոլորը հետևանք է շատ ուժեղ ստվերի, ցրտահարու-
թյան, տարբեր տեսակի հիվանդությունների ու վնասատուների
և վոր կարևորն է, մեր անփութի և անխնամ վերաբերմունքի:

Այսպիսի հիվանդ, չորացած և վնասված ճյուղերն անհրա-
ժեշտ է անմիջապես կտրել—հեռացնել այգուց, կամ այրել:

4. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՃՅՈՒՂԵՐԻ ՅԵՎ. ԲՆԻ ՄԱՔՐՈՒՄԸ ՄԵՌԱՄ ԿԵՂԵՎԻՑ, ՔԱՎԱՐՈՍԻՑ (ЛИШАЙНИКОВ) ՅԵՎ ՄԱՄՈՒՌԻՑ

Ծառի յերկարակեցությունը խոշոր չափով կախված է բնի
և հիմնական ճյուղերի կեղևի ամուր և ստորջ լինելուց:

Ծառի կեղևը տարեց տարի հնանում է, աստիճանաբար նրա
արտաքին շերտը մեռնում է:

Հին, մեռած շերտերում, վորոնք դառնում են ծառի բնի և
հիմնական ճյուղերի վրա, լինում են բաղձաթիվ ճեղքվածքներ,
ուր բուռն են դնում զանազան հիվանդությունները և վնասատունե-
րը, վորոնք հետագայում վնասում են նոր առաջացած կենդանի
շերտերին:

Այս իսկ պատճառով անհրաժեշտ է ամեն տարի ծառի կե-
ղևը մաքրել մեռած մասերից, նորմալ պայմաններ տալով
ծառին նրա անեցողության և զարգացման համար:

Կեղևի մաքրումը լավ է կատարել աշնանը, տերևաթափից
հետո, իսկ յեթե այդ աշխատանքն աշնանը չի կատարված, ապա
անհրաժեշտ է կատարել վաղ գարնանը:

Այդ աշխատանքը կատարվում է հատուկ դրծիքների մի-
ջոցով հավաքված մեռած կեղևին անմիջապես մեղկներով դուրս
և հանվում այգուց, կամ տեղն ու տեղն այրվում, վորպեսզի այ-
գին ապահովված լինի նոր վարակումներից: Կեղևի մաքրումը
նպատակահարմար է կատարել խոնավ ժամանակ—անձրևներից

հետո, կամ անմիջապես ձյունը հալվելուց հետո, վորովհետև այդ ժամանակ ծառի կեղևը լինում և փափուկ և ալիւի հեշտ ու լավ և կատարվում այդ աշխատանքը:

5. ՍԱՀԱՐԹԻ ՆՈՍՐԱՑՈՒՄԸ

Սաղարթի նոսրացման աշխատանքների վրա ահրաժեշտ և լուրջ ուշադրություն դարձնել, վորովհետև զլիսավորապես սրանից և կախված բերքի քանակն ու վորակը: Մեզ մոտ գոնե այս աշխատանքը համարյա չի տարվում և այգիները մատնված են ինքնահոսի, այդ պատճառով բերքը լինում և չնչին քանակով և ցածր վորակով:

Շատ փարթամ աճող ծառերն ունենում են խիտ սաղարթ, վորի հետևանքով շիվերի գոյացումը թուլանում և պտղատու սաղարթի մեջտեղում և այդպիսի պտղաշիվերը դարձանում են տնորմալ, ունենում են մանր, անդույն և հիվանդ պտուղներ, վորը և ցածրացնում և բերքի ապրանքային հատկությունը:

Այս խիկ պատճառով անհրաժեշտ և ամեն տարի վերանայել ծառի սաղարթը և նոսրացման միջոցով տալ նրան լույս, արև և ոդ: Նոսրացման աշխատանքը հարկավոր և կատարել վաղ գարնանը, մինչև ծառերի արթնանալը, այսինքն հյուլթաշարժության սկիզբը:

Այս աշխատանքը հարկավոր և կատարել աստիճանաբար և և շատ զգուշ, վորպեսզի հնարավոր չափով չխանգարվի արմատային սխտեմի, վերերկրյա մասերի նորմալ զարգացման ու աճման ուժերը:

Բացի այդ, մեծ քանակությամբ վերք հասցնելով ծառին, մենք կաջող ենք առաջ բերել հոռաշիվեր, վորն է հարկե ցանկալի յերևութ չէ:

Սաղարթի նոսրացման աշխատանքների ընթացքում անհրաժեշտ և ղեկավարվել հետևյալ պայմաններով.

ա) կտրել այն բոլոր ճյուղերը, վորոնք շվաղված են ուժեղ ճյուղերով.

բ) հեռացնել այնպիսի ճյուղերը, վորոնք աճում են սաղարթի մեջտեղում և խանգարում են կատարվող աշխատանքներին.

գ) հեռացնել այն ճյուղերը, վորոնք ունեն խաչաձև դասավորում և շիման մեջ են իրար հետ, կամ թի աճում են դուզահեռ մեկ կետից, այս դեպքում պիտի հեռացնել թույլ աճող ճյուղը, թողնելով առողջը.

դ) հեռացնել այն հոռաշիվերը, վորոնց չի կարելի ոգտագործել վորպես մայր՝ ճյուղ սաղարթի պակասը և բաց տեղերը լրացնելու նպատակով:

Այս բոլոր աշխատանքներն էլ հետո անհրաժեշտ է բոլոր վերքերը ծածկել յուզաներով, իսկ յեթե այդպիսին չկա, կարելի չէ ծածկել կրի և կավի շաղախով, այլ կերպ, անձրենների, խնչպես և արևի այրվածքների հետևանքով կարող են առաջանալ փտում և տարրեր տեսակի հիվանդություններ:

Վորպեսզի վերը հիշված աշխատանքներն ընթանան նորմալ և լինեն վորակով բարձր, անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրություն դարձնել հետևյալ խնդիրներին վրա:

1. Ճյուղը կտրելիս յերկար չորուկ չպետք է թողնել, վորովհետև ծառը հնարավորություն չի ունենա այդպիսի վերքը ծածկելու:

2. Կողմնակի ճյուղերը կտրելիս չպետք է թողնել ողակի հավելվածքներ, վորոնք գտնվում են ճյուղի հիմքում, այս դեպքում վերքը չի ծածկվում և հետագայում առաջանում է փրտվածք, վորը և տեղիք և տալիս փչակի:

3. Մեծ ճյուղը կտրելիս հարկավոր է առաջին հերթին սղոցել ներքևի մասից և ապա վերևից, վորպեսզի ավելորդ և անտեղի վերքեր չհասցնենք ծառին:

4. Սղոցելուց հետո անհրաժեշտ է ծառին հասցրած բոլոր վերքերը շտկել այդու սուր դանակով, վորպեսզի վերքը կարճ ժամանակում առողջանա:

5. Հնարավոր յեղած սահմաններում քիչ և տրամագծով փոքր վերքեր պատճառել ծառին:

6. Բաց և բոլոր տեսակի վերքերը հարկավոր է ծածկել յեղանյութով կամ կրի և կավի շաղախով:

7. Կտրված բոլոր ճյուղերը աշխատանքի վերջին անմիջապես հեռացնել այդուց:

ՅԵ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՔ ԲԵՐԲԸ ՎՆԱՍՏՈՒՆԵՐԻՑ ՅԵՎ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

Պաշտպանելու արդյունքներն և վնասատուներն ու հիվանդությունները հաճախ խլում են մեր բերքի զգալի տոկոսը. այդ պատճառով էլ պաշտպանական տնտեսութան բերքատվության բարձրացման խնդիրներից մեկը պետք է լինի՝ ապահովել վնասատուների և հիվանդությունների դեմ կիրառվող պայքարի միջոցառումները:

Այս միջոցառումներն իրենց կարգարայնն և արդյունավետ կլինեն միայն այն դեպքում, յերբ պայքարը կտարվի ժամանակին և ախտահանելի կերպով ու կը կրի համատարած մասսայական բնույթ: Հակառակ դեպքում այդ միջոցառումները կը կորցնեն իրենց արժեքը, քանի վոր մի այդուհի վոչնչացրած ֆրասատունները մերձակա այգուց կարող են տեղափոխվել և նորից վարակել այգին: Հայաստանում պտղատու այգիների աչքի ընկնող ֆրասատունները և հիվանդությունները հետևյալներն են՝

Հ ի վ ա ն դ ու թ յ ու ն ն եր

1. Կորեկավոր պտուղների ծակոտակն բծավորություն
2. Դեղձենու դանգրոտություն
3. Դեղձենու ալքացող
4. Սպորենու տերևների կարմրախոց
5. Պտուղների փառամբ
6. Մախրապույն փառամբ
7. Խնձորենու և տանձենու քոսը
8. Խնձորենու և տանձենու ժանգը

Վ ն ա ս ա տ ու ն ն եր

1. Լվիճներ
2. Խնձորենու ծաղկակեր
3. Բրդոս բզեզ
4. Վոսկեզոծ ոինխիա
5. Տանձենու գլխափողիկ
6. Խնձորենու ցեց
7. Խնձորենու պտղակեր

Այս հիվանդություններն ու ֆրասատունները ամեն տարի հսկայական ֆրաս են հասցնում: Ժամանակին ու ճիշտ կերպով կազմակերպված պայքարը նրանց դեմ կապահովի բերքի թե քանակը և թե վորակը: Պտղատու այգիների ֆրասատունները և հիվանդությունները մասսայականորեն դարձանում և տարածվում են գարնան և ամռան ընթացքում: Ձմռանը և վաղ գարնանը նրանց սաղմերը դեռ քնած, թմբած դրության մեջ են լինում: Յեվ հենց այդ ժամանակ և, վոր պետք և վոչնչացնենք հիշյալ սաղմերը: Այդպիսով վոչնչացրած կլինենք այն ոջախները, վորոնք պատճառ են դառնում նրանց հետագա մասսայական տարածմանը: Այդ պատճառով ել պայքարը ֆրասատունների և հիվանդությունների դեմ պետք և սկսել վաղ գարնանը: Վաղ գարնանից պտղատու այգում պետք և կատարվեն մի կողմից այն աշխատանքները, վորոնք ուղղված են հիվանդ ֆրասատունների և հիվանդությունների ձմեռող ձևերի դեմ և մյուս կողմից

պետք է տարվեն այն կուլտուր-տնտեսական աշխատանքները, վորոնք ծառի աճեցման համար լավ պայմաններ են ստեղծում, այսպես որինակ՝ հողը վարելը, ծառի կեղևի մաքրելը, չորուկները կտրատելը, հողի պարարտացումը, ջրելը և այլն: Այս աշխատանքները մի կողմից վոչնչացնում են այս կամ այն ֆեոսատույին և մյուս կողմից բարելավում ծառի աճեցման պայմանները, և հետևապես մեծացնում են նրանց դիմացկունությունը հիվանդությունների և ֆեոսատուների դեմ:

Առաջին աշխատանքը, վոր մենք պողպատե այգում պետք է կատարենք վաղ դարնանը, դա չորուկները և հիվանդ ճյուղերը կտրելն է. վորից հետո անմիջապես, առաջացած վերքերին պետք է քսել ձեթից և կավճից կամ ռիտայից պատրաստված մածիկ:

Միաժամանակ պետք է հավաքել ծառի վրա մնացած չորացած պտուղները, կտրած չորուկները, հիվանդ ճյուղերը և գետնին թափված պտուղներն ու տերևները և վառել:

Այնուհետև պետք է անցնել ծառերի բնքերը ժաքրելու և կիր քսելու աշխատանքներին: Նախ քան այդ աշխատանքն սկսելը, ծառի տակ, ընդ շուրջը փռում են շոր և բուռն ու հաստ ճյուղերը մետաղյա խողանակով զգուշ մաքրում են մեռած կեղևից: Այդ մեռած կեղևի տակ է, վոր ձմեռում է պտղակերի թրթուռը, ծաղկակերի բզեզը, ինչպես և ուրիշ ֆեոսատուներ:

Հետագանելով այդպիսի մեռած կեղևի կտորները, մենք դրանով վոչնչացնում ենք ֆեոսատուներին, կամ նրանց թափում ենք ջրի վրա և հետո հավաքում ու վառում:

Ինները և հաստ ճյուղերը մաքրելուց հետո պատրաստում ենք կրի և կավի խառնուրդ ու հաստ վրձինով քսում ենք ընդն ու հաստ ճյուղերին, լցնելով բոլոր ձեղքվածքներն այդ խառնուրդով: Կիրը և կավը պետք է վերցնել հետևյալ հարարերությամբ. 12 լիտր ջրին (մեկ դույլ) 2 կիր չհանգցրած կիր, 2 կիր կավ և դրան ավելացնում են 600 գրամ յերկաթի արջասպ: Վերջինս սպանում է սնկերի ձմեռող սպորները:

Ծառերի կիր քսելը (սպիտակեցնելը) ունի նաև այն նշանակութունը, վոր դրա շնորհիվ ծառերն այնքան չեն ֆեոսավում արևի ազդեցութունից:

Կրով սպիտակացումն անհրաժեշտ է ատանձնապես յերիտասարդ ծառերի համար:

Հետևյալ աշխատանքը, վորը պետք է կատարվի վաղ դարնանը մինչև բողբոջների բացվելը (յեթև ուշ աշնան այդ չե կատարված), դա ծառի սրսկումն է 5 տոկոսանի յերկաթի արջասպով: Դրա համար 600 գրամ յերկաթի արջասպը լուծում ենք 12 լիտր

Ջրի մեջ և այդ լուծույթով սրակում բոլոր ծառերը Այդ սրակում ուղղված և սնկային հիվանդությունների ձմեռող սպորների և վիրուսների ձմեռող ձևերի գեմ:

Հետևյալ սրակումը կատարվում և 0,75% -անոց բորբոքյան հեղուկով, վորի մեջ ածուճ են նաև փարիզյան կանաչ: Այս սրակումը կատարվում և պողպատի ծառերը ծաղկելուց անմիջապես հետո և ուղղված և այն հիվանդությունների ու վնասատուների գեմ, վորոնք սկսում են վնասել այդ ժամանակ, ինչպես խնձորենու ցեցն և կամ նոր դուրս յեկող, մատուղ տերևները վնասող ծակոտեղեն բծավորությունը և այլն:

Գարնանը տերևները դեռ շատ նուրբ են, այդ պատճառով փարիզյան կանաչը և պղնձի արջասպը քիչ են վերցնում. այսպես՝ 12 լիտր (1 դուլ) Ջրին 8 գրամ փարիզյան կանաչ, 90 գրամ պղնձի արջասպ և 90 գրամ չհանգցրած կիր:

Դեղձենիները սրակելիս փարիզյան կանաչ չպիտք և խառնել բորբոքյան հեղուկին, վորովհետև նրանց տերևները շատ նուրբ են և կարող են փարիզյան կանաչից այրվածքներ ստանալ:

Բորբոքյան հեղուկը պատրաստելու համար պղնձի արջասպը պիտի լուծել Ջրի մեջ, փոխան ամանի, տակառի մեջ (յերկաթի ամանի մեջ չի կարելի լուծել), մյուս կողմից համապատասխան քանակությամբ չհանգցրած կիրը հանգցնում են քիչ քանակությամբ Ջրի մեջ և յերբ նա վերածվում և փռու, ավելացնում են ջուր, այսպես կոչված կրակաթ ստանալու համար: Այդ կրակաթը, քիչ քիչ լցնում են պղնձի արջասպի լուծույթի վրա փայտե ձողիկով խառնելով, մինչև վոր կստացվի միատեսակ յերկնագույն հեղուկ:

Ճիշտ պատրաստած բորբոքյան հեղուկի մեջ լակմուսի կապույտ թուղթը չպիտի կարմրի և վոչ ել կարմիրը կապտի, այս պիտի ստացվի կապտավուն գույն: Յեթե լակմուսի թուղթ չկա, կարելի յե բորբոքյան հեղուկն ստուգել դանակի կամ մեխի միջոցով: Երկաթը բորբոքյան հեղուկի մեջ իջեցնելուց չպիտի կարմրի:

Սրակելուց առաջ պիտք և բորբոքյան հեղուկին ավելացնել փարիզյան կանաչ: Դրա համար նախորք քիչ քանակությամբ Ջրի մեջ շաղախում են փորիզյան կանաչը և ապա այն բաց անում բորբոքյան հեղուկի մեջ:

Սրանք են վաղ գարնան վնասատուների և հիվանդությունների դեմ գործադրվող քիմիական պայքարի միջոցները: Բացի գրանից, անհրաժեշտ և խոշոր դեր ունեն բերքի պաշտպանման գործում վերևում հիշված ագրոձեռնարկումները և նրանց լրիվ կիրառումը:

Ս. Ա. ՎԱԴԻՅԱՆ

16-րդ համադրումարից մինչև 17-րդ համադրումարն ընկած 3 տարիներին ընթացքում մենք վերթաբլի նվաճումներ ունեցանք սոցշինարարության ասպարիզում: Այդ տարիներին ձեռք բերած մեր հաջողութուններն հետևանքով մեր յերկիրը վերջնականապես փոխեց իր դեմքը՝ աղբարային յերկրից դառնալով ինդուստրիալ-աղբարային առաջավոր յերկիր:

Հիմնովին վերափոխվել և վերակառուցվել և մեր դյուղը Կոմկուսակցության ղեկավարությամբ կազմակերպվել են մաքննադատման յենթարկված հաղարավոր խորհրտեսուցիչութուններ, իսկ նախկին ցիւր ու ցան մանր տնտեսություններին փոխաբեռնել են կուլանտեսություններն իրենց մեքենայական հզոր բազայով: Կապիտալիստական տարրը՝ վորսկա տնտեսական ուժ, դյուղում վերացված և: Մակայն դասակարգային թշնամին դեռ ևս զոյւթյուն ունի և նա թափում և իր վերջին ջանքերը՝ մեր սոց-վերակառուցման աշխատանքները խանգարելու:

Դասակարգային թշնամու փնտարար աշխատանքը տեղի յ ունեցել վոչ միայն արդյունաբերության, այլև դյուղատնտեսության մեջ: Վերջերս այդպիսի հակահեղափոխական աշխատանք հայտնաբերվել և նաև պտղաբուծության ասպարիզում մի շարք մասնադեսներին կողմից, վորոնք ղեկավարել են պտղաբուծության պլանավորման և զերտական աշխատանքները Կիյեվի պտղահատան շաժուրիութենական Ինստիտուտում:

Այդ փնտարարները հանձինս Միմիլենկայի, Լանդեյի, Ժուկովի և ուրիշների՝ դիտավորյալ կերպով ուղեցնել են պտղաբուծության զարգացումն ուղղել «ուժեղ» կուլակային տնտեսություններին ուղիով:

Նրանք դիտավորյալ կերպով անուշադրության են մատնել մի շարք այնպիսի պտղատու տեսակներ, ինչպիսիք են հատապտուղները՝ մորի, յելակ և այլն, կորիզավորներին՝ բալը, կեռասը, սալորը, դեղձը և տանձի ու խնձորի դաճած կուլտուրաները, վորոնք ապահովում են վաղ պտղաբերությունը 3—4 տարում:

Մի շարք խոշոր տնտեսություններում այդ փնտարարներին ղեկավարությամբ կազմակերպվել են նոր տնտեսություններ, վորոնցում տնկված և բուսնու միայն մեկ սորտը «ըրդանա-դեղին», վորն աճում և, բայց առանց ուրիշ սորտով փոշոտվելու պտուղ էլ տալիս:

Նույնպիսի փաստ տեղի յ ունեցել նաև խնձորենու սորտերի նկատմամբ, վորոնք մտցված են արդյունաբերական ստան-

դարտ աստորտխմենտի մեջ, իսկ նրանց փոշոտող սորտերը նույն ստանդարտի մեջ չեն մտցված, այնինչ հայտնի չե, վոր խնձորենին նույնպես սառնաց ուրիշ սորտի փոշոտիչի պտուղ չի տալիս։

Իրենց աշխատանքների ընթացքում ֆլասաբարներն ուժեղ գիմադրություն են ցույց տվել հայտնի պտղաբույծ Միչուրինի ցրտագիմացկուն սորտերի տարածմանը, և անուշադրության են մատենել նաև նրա հեղափոխական մեթոդները։ Մի շարք բարձրորակ պտղատու սորտեր, ինչպիսին ե «Փուռտ ու կիսանոց անտոնովկան», վորը շատ ցրտագիմացկուն ե և ստացվել են Միչուրինի աշխատանքների շնորհիվ, գիտավարձաբար կերպով հյուսիսային շրջաններում չեն տարածել, վորով հարված են հասցրել պտղաբուծությունը հյուսիսում դարգացնելու գործին։

Պտղաբուծության ասպարիզում կատարվող այդ ֆլասաբարությունն իր արտահայտությունն ե դտել նաև գիտական ֆրոնտում, մանավանդ նրանով, վոր պտղատու սորտերի ուսումնասիրությունը սահմանափակվել ե միայն այդ սորտերի մորֆոլոգիայով և թերագնահատել են այդ սորտերի տնտեսական հատկանիշները՝ բեհքատվությունը, ցրտագիմացկունությունը և բիոլոգիական մի շարք կարևոր հատկանիշների վորոշումը։ Յեղ, քանի վոր այդ ֆլասաբարները գործել են Կենտրոնական Պտղահատային Ինստիտուտում, հետևաբար այդ ազդեցությունն անդրադարձել ե նաև Միության մյուս վայրերում, նրանց ղեկավարության տակ աշխատող դոնալ կայաններում և պտղաբուծական տնտեսություններում։

Անհրաժեշտ ե նշել, վոր Հայաստանում ևս նոր կազմակերպված տնտեսություններում թույլ են տրված մի շարք կոպիտ սխալներ, վորոնք խիստ կերպով անդրադարձել են արտադրության վորակի վրա։

Կոնսերվատրեստի և Սովխոզտրեստի մի շարք խորհանտեսություններում (Կոնսերվատրեստի քաղաքամերձ № 1 և Սարդարաբադի խորհանտեսություններում) տնկված են ծիրանի «Շալախ» սորտի միասորտ տարածություններ այն ժամանակ, յերբ միանգամայն պարզ ե, վոր այդ սորտն առանց փոշոտիչ սորտի պտուղ չի տա։ Վարդանվի խորհանտեսությունում 29—30 թվին տնկված են մեծ քանակությամբ ծառեր վոչ ստանդարտ և տհայտ սորտերից, վորոնց բերքատվության հնարավորությունները նմանապես անհայտ են։ Մի շարք նոր կառուցվող խորհանտեսություններում այգի տնկելիս չեն պլանավորել սորտերի դասավորումը, վորով պատահականության են մատենել տնկած ծառերի ապագա բերքատվությունը։

Անհրաժեշտ և վերջապես դիտակցել, վոր պարզութեամբ
տնտեսութեաններն կազմակերպման ժամանակ թույլ տված սխալ-
ները խիստ կերպով անդրադառնում են այդ տնտեսութեաններին
վերակի վրա, վրանդի տակ դնելով պատուհաններն հումքի արտա-
դրութեանը մեր վերամշակող արտադրութեան և բան-մատակա-
րարման համար:

Համապատասխան արեւոտները պետք և անմիջապես մի շարք
գործնական ձեռնարկումներով ուղղեն թույլ տված սխալները,
ապահովեն նոր կառուցվող տնտեսութեաններն ուղիղ կազմակեր-
պումը, վորն համար անհրաժեշտ և ղեկավարվել մեր գոնալ-կա-
յանի կողմից հրատարակված հրահանգներով և հրատարակութեան-
ներում յեղած համապատասխան դրակներով յամբ: Կարելի չե՞նաւ
անմիջապես դիմել Կայանի խորհրդատու բյուրոյին՝ խորհուրդներ
ստանալու համար:

Հ. ՉԱԽԿԱՅԱՆ

ՊԱՅԲԱՐ ԲԱՆՁԱՐԵՆՆԵՐԻ ԲԱՐՁՐ ԲԵՐԲԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍԱՐ

Յերկրորդ հնգամյակի բայշէիկյան յերկրորդ դարնանացանի
հաջող կազմակերպումը, կուսակցութեան և իշխանութեան կողմից
տրված պլանային առաջադրանքների քանակական և վորակական
լրիվ կատարումը և գերակատարումը, պահանջում են ամենից
առաջ ճիշտ կազմակերպել արտադրութեանը կորտնտեսութեան-
ներում և խորհրդատեսութեաններում:

Սոցիալիստական բանջարաբուծութեան առաջ գրված հիմնա-
կան խնդիրները յերկրորդ հնգամյակում հետեյալներն են՝ բեր-
քատվութեան բարձրացում, վորակի լավացում վիտամիններով
առատ—սալաթային բանջարեղենների մշակութեան զարգացում,
բանջարեղենների մշակութեան տարածումը լեռնային և նախա-
լեռնային գոտիներում և բանջարեղենների արտադրութեան կազ-
մակերպումը տարվա բոլոր ամիսներին:

Բնօրէնութեան բարձրացումը պահանջում է ագրոձեռնար-
կումներն մի ամբողջ կոմպլեքսի բազմակողմանի և ճշգրիտ կերպ-
առում, վորն կենսագործումը պետք է սկսել դարնանացանի նախա-
պատրաստական հենց առաջին որերից:

Այդ ագրոձեռնարկումների հիմնական ուղիներն են՝ աշխա-
տանքի նպատակահարմար կազմակերպումը, արտադրական ուժերի
ճիշտ դասավորումը, արտադրութեան մեքենայացված տեխնիկա-

յին տիրապետելը, ազրոտնխնիկական միջոցառումների ժամանակին և լրիվ կիրառումը, ցանքաշրջանառությունը, տեսակավոր սերմերով և լավորակ սածիլով ցանք կատարելը, հողի պարարտացումը, մոլախոտերի, վնասատուների, հիվանդությունների և կորուստների դեմ պայքարելը:

Աշխատանքի նպատակահարմար կադմակերպումը, ուժերի ճիշտ դասավորումը՝ սերտ կապված լինելով կանոնավոր ցանքաշրջանառության կիրառման հետ, դալիս են ասելու, վոր ցանքաշրջանառությունը, վորպես բերքատվության բարձրացման լավագույն միջոցներից մեկը, մեր ուշադրության կենտրոնում պետք է լինի և անցկացվի բոլոր տնտեսություններում:

Մրանից ևլ պետք է սկսել դարնանացանի նախապատրաստական աշխատանքները:

Ճիշտ կազմած ցանքաշրջանառությունը՝ ապահովելով առաջատար կուլտուրայի տեսակարար բարձր կշիռը և պետության պլանային առաջադրանքը՝ ադրոկոմպլեքսի լրիվ կիրառման դեպքում, նպաստում է հողի բերրության պահպանմանը, տնտեսության դաշտերի բարձր բերքատվությանը, ապահովում է մոլախոտերի, վնասատուների և հիվանդությունների դեմ տարվող պայքարի հաջողությունը և միաժամանակ, արտադրական ուժերի ապցիոնալ ողտագործման և աժրող տարվա ընթացքում միանալատար բոնավածության հնարավորություն և ստեղծում:

Այսպիսով ուրեմն, ցանքաշրջանառության անցնելը դարնանացանի առաջնակարգ խնդիրներից մեկն է, վորի իրագործումը մեր կոլտնտեսային կայուն հողոդտագործման պայմաններում, պետության կոնկրետ առաջադրանքի հետ միասին միանգամայն ապահովված պիտի համարել:

Բանջարաբուծական տնտեսություններում կարող է լինել կամ զուտ բանջարանոցային ցանքաշրջանառություն, կամ խառն, հացաբույսերի և կերաբույսերի հետ. այս խնդիրը վորոշելու համար ամենից առաջ պետք է յենել տնտեսության ուղղությունից՝ խոր անալիզի յենթարկելով տնտեսության հետագա զարգացման հեռանկարները: Մշակած ցանքաշրջանառությունը հաստատվում է շրջհողորդաններում և այնուհետև կիրառվում կյանքում: Այս առթիվ անհրաժեշտ է ղեկավարվել Հողծողկոմատի ցանքաշրջանառության բյուրոյի կողմից հրատարակված ցուցմունքներով:

Ցանքաշրջանառությունն ընդունելուց և տնտեսության արտադրական-ֆինանսական պլանները կազմելուց հետո, դարնանացանի հաջող անցկացման համար անհրաժեշտ են հետևյալ միջոցառումները:

1. Ժամանակին ավարտել գյուղմեքենաների և գործիքների վերանորոգումը և ստուգել նրանց պատրաստականութունը դարձնող անհատների համար:

2. Կարգի բերել քաշող ուժի սարքավորումը և ապահովել անասունների կերի պաշարը դարձնող անհատների ժամանակամիջոցի համար:

3. Պարգել պահանջվող սերմերի քանակը, ապահովել նրանց ժամանակին ձեռք բերելը, վաղորոք ստուգել նրանց վորակը՝ ծըլունակությունը, մաքրությունը և կատարել սերմերի ախտահանումն ու գտումը:

Ցանվելիք սերմերի վորակի վրա պետք և շատ մեծ ուշադրություն դարձնել, վորովհետև, կեղտոտ, հիվանդոտ սերմերից՝ նույնիսկ ագրոտեխնիկական միջոցառումների լրիվ կատարման դեպքում, հնարավոր է և գրական արդյունք ստանալ:

Այնուհետև մեծ նշանակութուն ունի ցանվելիք կուլտուրայի սորտը (փոփոխակը), վորովհետև բանջարաբուծության մեջ, ինչպես և գյուղատնտեսության բոլոր ճյուղերում, փոփոխակը խոշոր դեր և խաղում բերքատվության բարձրացման և սրբագրակցիլայի վորակի լավացման գործում:

Այս տեսակետից անհրաժեշտ և ամեն մի տնտեսությունում բանջարանոցային կուլտուրաների սորտերն ընտրելիս ի նկատի ունենալ տնտեսության տված պատվերը, արտադրվող մթերքի գործածության նպատակը, ըստ վորում՝ բանջարկեցիների սորտերի ստանդարտիզացիան, նամանավանդ Կոնսերվի գործարանի հումքի ընդհանուր հանդիսացող տնտեսություններում, անհետաձգելի ագրոձեռնարկումներից մեկը պետք և լինի:

4. Հետևյալ հիմնական խնդիրը բանջարաբուծության բերքատվության բարձրացման համար, դա պարարտացումն և, վորի կանոնավոր կիրառումը դժբախտաբար մեր մի շարք տնտեսություններում իր բարձրության վրա էի դրված և վորոշ դեպքերում նույնիսկ մոռացության և տրվում: Հաճախ և պատահում, վոր մեր մի շարք տնտեսություններ ցանքը կատարում են առանց պարարտացման: Բանջարանոցի պարարտացման համար պետք և ոգտագործել տնտեսություններում յեղած բոլոր հնարավորությունները, յեղնելով այն հանգամանքից, վոր բանջարանոցի համար վորպես պարարտանյութ կարելի չեն ոգտագործել մի շարք օրգանական նյութեր—գոմաղը, տնային աղը, արածընոցները

կղկղանքը, քաղաքների փողոցներից ավլած աղբը և այլն: Բացի այդ, բանջարանոցների պարարտացման համար պետք է լայն չափով ոռոտագործել հանքային պարարտանյութերը:

Ամենից առաջ պետք է կազմակերպել տնտեսութժուհիներում յեղած գոմաղբի հավաքը և կանոնավոր պահելը մինչև դաշտ դուրս բերելը, լավ զիտեցնելով, վոր միայն կանոնավոր պահած գոմաղբն է, վոր տալիս է բարձր եփեկտ, իսկ անկանոն պահած աղբից, վորի սննդանյութերի մեծ մասը լվացվել և հեռացել է, առանձին եփեկտ սպասել չի կարելի: Այնուհետև ամբողջ աշնան, ձմռան և վաղ գարնան ընթացքում պետք է կազմակերպել գոմաղբի փոխադրումը դեպի դաշտ: Մեկ հեկտարին սովորաբար տրվում է 40—60 տոնն կամ 100—120 սայլ գոմաղբ: Մեծ ուշադրութժուհի պետք է դարձնել գոմաղբը կանոնավոր կերպով հողին տալու աշխատանքների վրա: Բացի գոմաղբից, ինչպես արդեն ասացինք, պետք է ոգտագործել տնտեսութժուհիներում յեղած բոլոր որդանա-կան նյութերի թափթփուկները և աղբը, բանջարանոցների պարարտացման համար, վորոնց գործածութժյան նորմաները և հողին տալու ձևերը նույնն են, ինչ վոր գոմաղբինը:

Առանձնակի նշանակութժուհի ունի այս ձևի պարարտանյութերի գործադրումը քաղաքամերձ տնտեսութժուհիներում, վորոնք գտնվելով խոշոր քաղաքների շուրջը՝ լայն հնարավորութժուհիներ ունեն ոգտագործելու այն հսկայական քանակի աղբը, վոր ամեն ուր դուրս է բերվում քաղաքի տներից և բակերից: Այնուհետև մեծ չափով պետք է դարկ տալ հանքային պարարտանյութերի գործադրմանը, վորոնք մեծ հեռանկար ունեն մեղ մոտ տարածվելու, և վորոնց արտադրութժուհիները մեծ չափերով դարդանալու յեյերկրորդ հնգամյակում:

Այս խնդրում, պետք է ասել, վոր մենք առաջիմ շատ հետ ենք մնացել այն իմաստով, վոր հանքային պարարտանյութերի գործադրումը մեր կոլխոզային դաշտերում առաջիմ քիչ է տարածված, մինչդեռ մեր զիտահետադուտական աշխատանքները ցույց են տալիս, վոր հանքային պարարտանյութերի, զլխավորապես ազոտ և ֆոսֆոր պարունակող նյութերի գործադրումը ագրոտեխնիկական մյուս ձևանարկումների լրիվ կիրառման հետ միասին 20—50% -ով բարձրացնում է բանջարեղենների բերքատվութժուհիներ: Այսպես, որինակ, պտղաբանջարաբու ական կոյանի 1932 և 1933 թվերին դրված փորձերը ցույց են տալիս հետևյալը՝

1. Աղտոյի դոզաները (վերցված և ձծաբաթթվային ամոնիում) սուպերֆոսֆատի ֆոսֆի վրա

	Բերքը մեկ հեկտարից	Բերքը տոկոսներով
Օ Մսու գիւղ (կոնսորց)	8,9 տոնն	100
Բ Սուպերֆոսֆատ (ֆոս)	9,2 >	103,4
Ն 60 կ. (ազոտ հեկտարին 60 կիլո)	9,8 >	110,2
Ն 90	11,8 >	132,6
Ն 120	14,7 >	165,2

2. Ֆոսֆորի դոզան (սուպերֆոսֆատ աղտոյի ֆոսֆի վրա)

	Բերքը մեկ հեկտարից	Բերքը տոկոսներով
Օ Կոնսորց	12,2 տոնն	100
Ն Մծմբաթթվ. ամոնիում ֆոս	14,9 >	122,1
Բ 45 սուպերֆոսֆատ հեկտարին 45 կիլո	13,0 >	106,2
Բ 60	14,6 >	120,0
Բ 75	13,1 >	107,3

Մանրանյութերի պահանջը հողում վերոշելու համար 1932 թ. պլանիդորի հետ արված վերծր ալել և հետևյալ արդյունքները:

	Բերքը մեկ հեկտարից	Բերքը տոկոսներով
Օ Առանց պարարտանյութի	122,7 ցենտ.	100
NK (ազոտ և կալիում)	111,4 >	90,8
PK (ֆոսֆոր և կալիում)	138,5 >	112,9
NP (ազոտ և ֆոսֆոր)	170,9 >	139,3
NPK (ազոտ, ֆոսֆոր և կալիում)	172,3 >	140,4

Բերած թվերը բավական են հաստատելու, թե մեր հողային կլիմայական պայմաններում հանքային պարարտանյութերի գործադրումը բերքի բարձրացման կարևորագույն լծակներից մեկն է:

Հանքային պարարտանյութերի գործադրման ժամանակի հարկե պետք է յեղնել տվյալ տնտեսութեան հողային կլիմայական պայմաններից և մշակվող բույսի հատկութեաններից, սակայն որոշն-

տիր կերպով կարելի յե ասել, Վոր տերևաբանջարներէ համար (կաղամբ, կանաչեղեններ, սպանաղ և այլն) հեկտարին պետք է վերցնել 350—400 կիլոգրամ ազոտ պարունակող պարարտանյութ և 250—300 կիլոգրամ ֆոսֆոր պարունակող պարարտանյութ, իսկ պտղաբանջարներէ՝ (տոմատ, բաղրջան, տաքտեղ, վարունգ և այլն) համար հարաբերութիւնը կլինի հակառակը, այսինքն տոմատ պարունակող պարարտանյութ հեկտարին 250—300 կիլոգրամ, ֆոսֆոր պարունակող պարարտանյութ 350—400 կիլոգրամ:

Հանքային պարարտանյութները տրվում են հողին կամ աշնանից կամ գարնանը ցանքից ու սածիլումից 7—10 որ առաջ փոցխելու ժամանակ:

5. Հետևյալ կարևորագույն խնդիրն առողջ և տեսակավոր սածիլ պատրաստելն է, Վորի համար պետք է ողտազործել բոլոր յեղած հնարավորութիւնները—ջերմոցները, տաք մարգերը և բաց սածիլանոցները: Սածիլավոր կուլտուրաների հաջող մշակութիւնը մեծ չափով կախված է սածիլի վորակից, Վորի մասին սույն գրքույկում մանրամասն գրել է Գ. Ավագյանը:

6. Աղբոսեխնիկական ձեռնարկումներից առաջին տեղը պետք է տալ հողի կանոնավոր մշակությանը—հերկին, կրկնահերկին և վեղետացիայի ընթացքում կատարվող մակերեսային մշակությանը, Ինքեցմանը և բուկ տալուն: Բանջարանոցային բոլոր կուլտուրաները պահանջում են խոր հերկ (20—25 ս. խորութեամբ), Վորը ցանկալի յե կատարել աշնանից, հողի քեշ վիճակում, Վորովհետև աշնանավարն ունի մի ջարք խոշոր առաւելութիւններ, իսկ քեշ հողը լավ է հերկվում, կոշտեր չի տալիս և նպաստում է հողի ֆիզիքական զրութեան լավացմանը:

Յեթե տնտեսութիւնն աշնան հերկը կատարելու հնարավորութիւն չի ունեցել, այդ դեպքում խոր հերկը պետք է կատարել վաղ գարնանը: Աշնանից հերկված հողը վաղ գարնանը պետք է փոցխել, վորպեսզի խոնավութիւնը պահպանի, այնուհետև պետք է կատարել կրկնահերկ: Հողի մշակութեան հետ զուգընթաց պետք է պայքաք սկսել մոլախոտերի դեմ, հավաքել չայրներէ և դանդուրդանի տակոիկները, վորոնք մեր բանջարանոցների ամենամեծ թշնամիներն են, հետագայում սովորական քաղհանի ու կուլտիվացիայի ընթացքում դժվար է վոչնչացվում: Չայրի և դանդուրդանի հավաքելը հերկի և փոցխի ժամանակ մեծ չափով թեթևացնում է հետագա քաղհանի աշխատանքները և բանուծը տնտեսվում է 2—3 անգամ: Հավաքած չայրը և դանդուրդանն անմիջապես պետք է հեռացվի դաշտից, վորպեսզի քամին նորից չցրի: Չայրի հետ միասին անհրաժեշտ է հավաքել նաև բանջա-

բանոցից քարերը, վորոնք մեծ խոշնդոտ են հանդիսանում հետագա մշակության ժամանակ և դժվարացնում են մեքենայացման աշխատանքները:

7. Այս հիմնական աշխատանքների հետ միասին պետք է ամեն մի տնտեսութունում կազմել ցանքի և սածիլման ճշգրիտ ժամկետները և դարնանացանն անցկացնել ճիշտ նպատակ ժամանակամիջոցում, վորովհետև բերքատվություն բարձրացման տեսակետից խոշոր նշանակություն ունի ցանքի ժամանակին կատարումը: Մեր գիտահետազոտական աշխատանքները ցույց են տվել, վոր 10—15 որվա ուշացումը դարնան ցանքի ժամկետներում խոշոր ազդեցություն է թողնում բերքատվության վրա, իջեցնելով բերքը 15—20% ու:

Այս տեսակետից հետաքրքրական են պտղարանջարաբուծական Զոնալ կայանի 1933 թվի փորձերը.

Վարունգի գարնան ժամկետային փորձ

Ցանքի ժամկետ	Բերքը մեկ հեկտարի
3 մայիսի	29,4 տոնն
10 մայիսի	31,4 »
20 մայիսի	28,5 »
30 մայիսի	28,4 »
10 հունիսի	27,0 »
20 հունիսի	12,3 »
30 հունիսի	10,4 »
10 հուլիսի	6,5 »

Տումասի ժամկետային ցումբը կոտայում

13 հունիսի	15,4 տոնն
22 հունիսի	11,4 »
2 հուլիսի	8,2 »
22 հուլիսի	4,2 »

Այսպիսով պարզ է վաղ ցանքի առավելությունները և այս տեսակետից յեղնելով պետք է տեսլ, վոր ժամկետները խստիվ պահպանումը և դարնանացանի ժամանակին աղարտումը հետագա աշխատանքների և բարձր բերք ստանալու կարեւոր նախապայմաններից մեկն է:

8. Այնուհետև սոցիալիստական բանջարաբուծություն հիմնական խնդիրներից մեկն է նորագույն մեքենայացված ագրոտեխնիկային տիրապետելն ու կյանքում կիրառելը:

Այս ասպարիզում, ինչպես նաև գյուղատնտեսութեան մնացած բնագավառներում, խոշոր աշխատանք ունեն կատարելու մեր ՄՏԿ-ները, վորոնք հանդիսանում են սոցիալիստական գյուղատնտեսութեան կազմակերպող և ղեկավարող որգանները: Բանջարաբուծութեան արտադրութեան բոլոր հիմնական աշխատանքները լիակատար կերպով հնարավոր և մեքենայացման յենթարկել և այդ բանի համար մենք ունենք մի շարք կատարելադրեմած մեքենաներ:

Այսպիսով, ուրեմն, ամեն մի կոլանտեսութեանում ու խորտնտեսութեանում պետք և մշակվի կիրառվելիք ագրոտեխնիկական բոլոր ձեռնարկութեաների կատարման ժամկետները և ծրագիրը, հաշվի առնելով տեղական բոլոր հնարավորութեանները և առանձնահատկութեանները:

9. Վերջպես, պետք և լավ հիշել, վոր բերքատուութեան բարձրացման խնդիրը պահանջում է ամենորայ, համառ պայքար ժղել կորուստների դեմ՝ սկսած ցանքի որից մինչև բերքահավաքի և ձմռան պահելու վերջը:

ՄՐՈ ԽԱՉՍՏՐՅԱՆ

ՏԱՆՔ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԵՐԻՆ ԱՌՈՂՋ ՍԱԾԻԼ

Բանջարանոցային կուլտուրաների բերքատուութեան բարձրացման հիմնական պայմաններից մեկն առողջ սածիլն է:

Բանջարանոցում կիրառվող լրիվ ագրոկոմպլեքսը, այն է՝ ցանքաշրջանառութուն, աշնան ցել, որգանական և քիմիական պարարտացում, տեսակավոր սերմերով ցանք, պայքար հիվանդութեանների և վնասատուների դեմ, ժամանակին քաղհան և այլն, այդ բոլորը լրիվ եֆեկտ չեն տա, յեթե մեր սածիլը յեղել և հիվանդ և վատ վորակի: Պարզ է, վոր հետազայում դաշտում ինչքան էլ լավ խնամք տարվի, հիվանդ կամ թույլ սածիլից ստացված բույսը լավ բերք տալ չի կարող:

Սածիլը ջերմոցում պահանջում է հատուկ ուշադիր խնամք: Ջերմոցային խնամքը դա մի հատուկ գիտելիք է, վորով պետք է դիմում լինեն մեր բանջարաբուծութեամբ զբաղվող կոլխոզնիկները, յեթե նրանք ցանկանում են իրոք ստանալ առողջ և բարձր վորակի սածիլ:

Բույսն իր աճեցողութեան համար, բացի պարարտ հողից, պահանջում է հետևյալ չորս պայմանները—ջերմութուն, ջուր, լույս և ոդ:

Ջերմոցավորը կարող և այս չորս պայմաններն էլ իր
ցանկութեամբ, յեկեղծով բույսի պահանջից, կանոնադրել ջեր-
մոցուսը:

Ջերմութիւն.— Ջերմոցում տաքութիւնն առաջ և՛ գալիս նախ
քայքայվող գոմաղբից, և յերկրորդը՝ ապակիների միջոցով արե-
վից: Ջերմոցի ջերմաստիճանը պետք և համապատասխանի մշակ-
վող բույսի պահանջին, ըստ վորում կադամբի և այլ խաչածաղ-
կավորների համար ասինալով ջերմութիւնը համարվում և
15—18-ը, իսկ մնացած բույսերի՝ պամիդորի, տաքտեղի և բաղըր-
ջանի համար՝ 22—25⁰. սրա հետ միասին պետք և խուսափել
ջերմութեան ուժեղ տատանումներից: Շատ ցածր ջերմութեան
դեպքում ցանած սերմերը չեն ծլում և յերկար ժամանակ խո-
նավ հողում մնալով նեխում են, մուս կողմից ծլած բույսերն էլ—
ջերմութիւնը շատ իջնելիս, կարող են ցրտահարվել:

Սա կարող և պատահել այն դեպքում, յերբ ջերմոցային աշխա-
տանքն սկսում են ցուրտ յեղանակներին, որինսկի՝ հունվարին:
Այսպիսի ցուրտ որերին ջերմոցը պահանջում և հատուկ ուշադի-
րանք, այն և գիշերները լավ ծածկել, իսկ ցերեկը խտրները
վերցնել այնպիսի ժամանակ, վոր ջերմոցը շատ չսառի, ոգն ևլ
տալ կարճ ժամանակով և որվա տաք ժամերին:

Այս խնդրում նշանակութիւն ունի վաճ միայն գրսի ոյի
ցածր ջերմութիւնը, այլ նաև գոմաղբի ալրման աստիճանը:
Յուրա ժամանակ լցվող ջերմոցում գոմաղբի շերտն ալիլի հաստ
պետք և լինի, վորպետիլ ավելի ուժեղ ալրվի և ապահովի ան-
հրաժեշտ ջերմութիւնը: Յեղանակները տաքանալու հետ միասին
սառչելու վտանգն ալիլի յե պակասում և լցվող ջերմոցներն ա-
վելի սաղը են վերցնում, քանի վոր այդ ժամանակ արեն սկսում
և ուժեղ տաքացնել ջերմոցը և տաքութիւնն ստացվում և թե
արևի ճառագայթներից և թե գոմաղբից:

Գարնան ամիսներին առաջ և՛ գալիս յերկրորդ վտանգը, այն
և նորմալից բարձր ջերմութիւն ջերմոցում: Սա կարող և պա-
տահել հետեյալ դեպքերում: Առաջինը՝ արև որերին, յերբ խտր-
ները վերցված են, իսկ շրջանակները չեն հանված, այդ դեպքում
արևի ուժեղ ճառագայթներն ապակու միջոցով տնցնելով՝ կա-
րող են ալրել բույսի տերևները: Ալրված բույսերի տերևները
կարծես խաշված լինեն, դեղնասպտակին են տալիս, վորով և
հեշտութեամբ տարբերվում են առողջ բույսերից: Յեթե ալրվածքն
ուժեղ է, բույսը վոչնչանում և, իսկ յեթե թույլ է, այն ժամա-
նակ նա կարող և աճել, սակայն շատ դանդաղ, հետ և ընկ-
նում առողջներից և լինում և նվազ:

Այս վտանգի առաջն առնելու համար պետք է զգուշ լինել և գարնան արև որերին ջերմոցների շրջանակները վերցնել, և ամբողջ ուր ջերմոցը բաց պահել, իսկ յեթե շրջանակները չեն վերցվելու, տապ խտրներն ել պետք է ծածկած թողնել, միայն չմտանալ առատ ող տալ:

Սոնավ և տաք ջերմոցներում բույսերը ժամանակին ոգ չստանալու գեպքում նվազում են, բարակում և ձգվում, չկորցնելով իրենց կանաչ գույնը, վորով և տարրերվում են յույսի պահասութեան հետեանքով ձգված բույսերից: Այս յերեւոյթները տեղի չունենալու համար անհրաժեշտ է ջերմոցը կանոնավոր ողափոխել. ող տալ յերկար ժամանակ, նայած յեղանակին, մի քանի տեղերում բարձրացնելով շրջանակները:

Խոնավութիւն.—Սոնավութեանը ջերմոցում շատ հեշտ է կանոնավորել, միայն պետք է հիշել ջրելու հիմնական կանոնը, այն է՝ ամեն անգամ ջրելիս ամեն մի շրջանակի տակ պիտի լցնեն այնքան ջուր, վոր հողի ամբողջ շերտը խոնավանա. դրա համար ամեն մի շրջանակի տակ պետք է տալ 2—5 դույլ ջուր, նայած տարվա յեղանակին և գոլորշիացման աստիճանին:

Պետք է ջերմոցը ջրել ցնձուղով, միայն հավասար կերպով: Եւթ ջրելու գեպքում ամեն ուր ջրելու կարիք չի լինում, քանի վոր հողի ամբողջ շերտը խոնավանալու գեպքում ջուրն ավելի յերկար ժամանակ է բաւարարում: Անթույլատրելի յե, յերբ ամեն մի շրջանակին տալիս են 1—2 դույլ ջուր, վորը խոնավացում և հողի միայն վերևի շերտը, իսկ այն շերտը վորտեղ գտնվում են տրմատները, մնում է չոր, և շատ անգամ ստացվում է հետեյալ պատկերը՝ ջերմոցի հողը կարծես թէ խոնավ է, իսկ բույսերը ջրի պահանջ են դրում: Ջրի պահանջը կախված է որվա յեղանակից և ջորմոցի տաքութեանից: Ինչքան ջերմոցը տաք է և որն էլ արևոտ, այնքան ջրի գոլորշիացումն արագ է կատարվում և բույսի պահանջը գեպի ջուրը բարձրանում է: Պարզ է, վոր աղպիսի գեպքերում ջերմոցը պետք է ավելի շուտ-շուտ ջրել:

Գերխոնավութեանը, ինչպես և չորութեանն ունեն իրենց բացասական էտքերը: Այսպես, գեր-խոնավութեան գեպքում սածիլը յենթակա յե զանազան սնկային հիվանդութեանների, որենակ՝ արմատի սև ախտ, վորից արմատավզիկը փտում է և բույսերը վոչնչանում են: Չորութեան գեպքում ել բույսերը ջրի պահասութեան հետեանքով լրիւ դարգանալ չեն կարողանում, գեղնում և վոչնչանում են:

Լույս.—Բույսի զարգացման հիմնական պայմաններից մեկը լույսն է: Լույսի պահասութեան գեպքում բույսերը կոր-

ցնում են իրենց կանաչ գույնը և թույլ հիվանդոտ տեսք են ստանում: Յերբ ջերմոցում ծիլերն սկսում են առաջ դալ, պետք է ուշադիր լինել և ժամանակին խսիրենք հանել, հակառակ դեպքում բոլոր բույսերը կձգվեն այն կողմը, վորտեղից լույս է ընկել, կերկարեն և ցողունն առ տերևները կկորցնեն իրենց մուգ կանաչ գույնը: Այսպիսի ձգված սածիլը, ի հարկե, թույլ և լինում և հետագայումն ել լավ չի դարգանում: Ուրեմն, պետք հիշել մի բան, յերբ սերմերը ծիլ են, ցերեկներն այլևս խսիրենք ծածկեց չի կարելի, բույսին պետք և առատ լույս տալ:

Յեթե սածիլները նոր են սկսել ձգվել, հնարավոր է վերոշափով ուղղել այդ սխալը. վորե համար բույսերին պետք է տալ առատ լույս, ող և քիչ ջրեր:

Ող.—Թարմ ողի ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է բույսերի նորմալ զարգացման համար: Գիշերվա ընթացքում ջերմոցում ստեղծվում է գեր-խոնավութիւն, բարձր ջերմաստիճան և դոմաղբի քայքայման հետեանքով անցանկալի դեպքեր:

Այդ պատճառով ցանքի հենց առաջին որից սկսած պետք է ջերմոցում կատարել ողափոխութիւն: Իրա համար սկսվում շրջանակները պետք է բարձրացնել միայն կարճ ժամանակամիջոցով, իսկ հետագայում հնարավորութիւն չափ շուտ-շուտ և յերկար ժամանակով:

Բացի վերը հիշվածից, ջերմոցում պահանջվում է նաև այլ խնամք. յերբ բույսերն արդեն ունեն առաջին կամ յերկրորդ խկան տերևը, պետք է կատարել վերատնկում կամ պղկիրովկա: Այդ անելու համար ջերմոցը լավ ջրում են, վորպեսզի բույսերի արմատները չկտրվեն, ապա ձնաքով բույսերն ղդույշ քաշում են և նոր պատրաստած ջերմոցում սածիլում. տնկելուց առաջ կտրում են գլխավոր արմատի ¹/₃ մասը: Բույսերը տնկում են իրարից 5—6 սանտիմետր հեռավորութիւն վրա, իսկ պամիդորը պետք է տնկել տվելի հետու, քանի վոր նա ճյուղավորվում է: Պիկիրովկայի նպատակն է բույսերին տալ սնման մեծ աւբածութիւն, վորպեսզի նրանք լավ դարգանան, ամուր լինեն և ձգվեն: Արմատը հատելու և ցողունը հողով ծածկելու դեպքում ուժեղ կերպով առաջ են գալիս յերկրորդական արմատներ, վորոնք և ուժեղացնում են բույսը:

Մինչև պղկիրովկա արած բույսերը կպչեն, պետք է ջերմոցի հողը խոնավ պահել և շրջանակներն ել ծածկել խսիրենքով, վորովհետև տեսած և խոնավ միջավայրում սածիլն ավելի լավ և արագ կկպչի:

Վերատնկման յենթարկված սահիլները բռնելուց մի քանի օր հետո պետք է կատարել հողի փխրեցումը կամ ինչպես ասում

«խրխրում», վորը նպաստում է հողի ոգաթափանցկութեանը։ Այս աշխատանքը 2—3 անգամ կրկնելու գեղքում սածիլն արագ աճում և ամրանում է։ Բացի վերեցումից՝ յիթե մոլախոտեր կան ջերմոցում, պետք է քաղհան անել։

Այս ձևով կատարած պիկիրովկան թեև տալիս է խոշոր արդյունք, սակայն ամբողջ աշխատանքը ձեռքով կատարելը մեր ներկա պայմաններում սոցիալիստական խոշոր անտեսութեան ներքում, այլևս հանգուրժել չի կարելի, և արդեն աշխատանքներ են տարվում պիկիրովկայի աշխատանքները մեքենայացման յիթեթարկելու համար, կամ սածիլ մեծացնելն այնպես տանել, վոր բույսերն առանց տեղափոխման նրանց զարգացման համար ստեղծվեն նորմալ պայմաններ։

Արա համար ցանքը կատարում են շաքացան 5—6 սմ. միջաբային տարածութեանով, այնուհետև բույսերը ձևելուց հետո կատարում են նորացում, թողնելով բույսը բույսից 4—5 սմ. հեռավորութեան վրայ։ Վորպեսզի բույսերը լավ արմատակալեն, նրանց ցողունը պետք է ծածկել հողով։ Դրա համար բույսերի առաջին կամ յերկրորդ իսկական տերևն առաջ դալուց հետո պետք է ցողուններին բուզիլիցի ձևով հող տալ կամ թե չե պատրաստած հողը վերելից մաղել, միայն թե այնպես պետք է անել, վոր ամբողջ բույսը չթաղվի հողի մեջ։

Բացի այս բոլորից, առողջ սածիլ ստանալու համար անհրաժեշտ է առողջ սերմ և չվարակված հող։ Բանջարեղենի սնկային հիվանդութեանները տարածվում են գլխավորապես սերմերի միջոցով, ուստի անհրաժեշտ է նրանց դեմ պայքարն սկսել հենց սերմը ցանելու օրից։ Պայքարի հիմնական միջոցը սերմերի ախտահանումն է ցանքսից առաջ։ Որինակ՝ պամիդորի սերմը արմատավզիկի սև ախտ հիվանդութեան դեմ և բակտերիոզի դեմ դիմացկուն դարձնելու համար մի քանի օր առաջ պետք է ախտահանել սուլեմայի լուծույթով և դրա համար վերցում են մեկ մաս սուլեմային 4000 մաս ջրուր։

Սերմերը լցնում ենք թանպիֆից պատրաստած տոպրակը, վորն իջեցնում ենք պատրաստած լուծույթի մեջ, լավ թրջում, յերեք րոպե պահում լուծույթի մեջ, ապա հանում և մաքուր սառը ջրով լավ լվանում։ Դրանից հետո սերմերը պետք է ցամաքեցնել, վորպեսզի ցանելիս մատներին չկպչի։

Բացի սերմից, հիվանդութեանը կարող է անցնել նաև հողի միջոցով, այդ պատճառով չի թուլյալարվում ջերմոցի համար հողը վերցնել այնտեղից, ուր նախորդ տարիները բուսել են հիվանդ բույսեր։ Նույնը վերաբերում է նաև սածիլանոցին։

Յեթն Զերմոցում նկատվում են հիվանդ բույսեր, պետք և այդ բույսերը հանել, հեռացնել, Զերմոցում ստեղծել ողի և ջրի նսրմալ ռեժիմ:

Ահա այս բոլոր պայմանները կիրառելու դեպքում հետքավոր և ստանալ առողջ և ամուր սածիլ:

Սակայն, դեռ բավական չեն առողջ սածիլ պատրաստելու: Պետք և այդ սածիլը հասցնել դաշտ և սածիլել դաշտում:

Բացառիկ դեպքերում, յեթն սածիլն արդեն պատրաստ և և զարնան աննպատակ յեղանակների հետևանքով դաշտ տանելու մի քանի որ կարող և ուշանալ, այդ դեպքում անհրաժեշտ և միջոցներ ձեռք առնել դանդաղեցնելու սածիլի անցողութունը: Դրա համար պետք և Զերմոցը թողնել բաց և քիչ ջուր տալ, այսպիսի ռեժիմի ընթացքում բույսերն ամրանում են, բայց չեն, յերկարում:

Սածիլը դաշտ տանելուց մի յերկու շաբաթ առաջ պետք և սկսել դրաի ողին սովորեցնել, վորպեսպիլ դաշտ ապրած ժամանակ չմտի: Դրա համար պետք և ող առաջ ժամանակն աստիճանաբար յերկարացնել և հետզհետե դիշերները նույնպես թողնել շրջանակները հանած:

Սածիլը դաշտ տանելու նախորդակին Զերմոցը պետք և լավ ջրել և ապա առավոտյան հովին քաշել Ուժեղ արև ժամանակ սածիլը չպետք և քաշել, քանի վոր նա խակույն թառամում և: Սածիլը պետք և այնպես քաշել, վոր արմատները դուրս գան հողով, այնուհետև սածիլը պետք և դասավորել հատուկ արկղներում, ծածկել թաց շորով և դնել հով տեղ:

Սածիլը քաշելու ընթացքում պետք և զգուշլինել, վորպեսպիլ թարմ ցողունները չկտարվեն, բացի դրանից, արկղում դասավորելուց առաջ պետք և ընտրել և հիվանդ ու թույլ սածիլներն առանձնացնել, վորպեսպիլ նրանք չտնկվեն և չվարակեն առողջներին:

Սածիլի հիվանդութուններից արմատավորելի սև ախտը շատ հեշտ և աչքով նկատել, այդ հիվանդութուն դեպքում ցողունն անմիջապես արմատի մոտ սևացած և բարակած և լինում: Պարզ և, վոր այդպիսի բույսերը պետք և առանձնացնել և այրել:

Զերմոցում այս ձևով տարված խնամքը կապահովի մեր դաշտերն առողջ և ամուր սածիլներով:

ՊՏՆԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ՊՍԱԿԻ ԶԵԿԱՎՈՐՈՒՄՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՍԻՍԵՄՈՎ

Բոլոր տնկարաններում ու ծառաստաններում պտղատու ծառերի պսակի ձևավորման այն յեղանակը, վոր կազմվել և սերող-պրակտիկների հին գերմանական դպրոցի ազդեցութեան տակ, չի համապատասխանում սոցիալիստական խոշոր մեքենայացված պտղատու տնտեսութեան պահանջներին, և դրա համար էլ պիտի ամենաարմատական փոփոխութեան յենթարկվի:

Խնչպիսի պահանջների պիտի բավարարի ծառն ոչսակը խոշոր մեքենայացված պտղատու տնտեսութեան պայմաններում:

Այս պահանջները հետևյալն են՝

1. Ապահովել հողի մշակման մեքենայացման առավելագույն հնարավորութիւնը:

2. Ծառի բարձրութիւնն իջեցնելով՝ բերքահաւաքի, պսակի խնամքի, սրահման, բերքի նորմավորման, ետման վրա ծախսով ող աշխատանքը նվազագույնի հասցնել:

3. Ճյուղերի հիմնական կմախք ստեղծել, վորոնք կայուն ու ամրապինդ կապված լինեն բնի հետ և կարողանան առանց հենաբանի դիմանալ պտուղների նորմալ բերքին՝ խեղակների նվազագույն քանակ պահանջելով:

4. Տարածութեան մեջ հիմնական ճյուղերը ճիշտ և հավասարաչափ բաշխելով և հետևապէս լույսի առավելագույն մատչելիութիւնն ստեղծելով՝ ապահովել պտղաշիւկերի լավագույն զարգացումն ու պտուղների լավագույն գունավորումը:

Պսակին առաջադրվող հիմնական պահանջները վորոշելուց հետո՝ կանգ առնենք նրա ձևավորման այն յեղանակի վրա, վոր կիրառվում են արդյունաբերական պտղաբուծութեան պրակտիկայում:

Պսակի ձևավորման աշխատանքներն սկսվում են տնկարանում և փոխադրվում են այդի:

Ամենից առաջ անհրաժեշտ է վորոշել բնի բարձրութեան հարցը: Խնչպես հայտնի յե, տարբերում են բարձրաբուն, կիսաբարձրաբուն և ցածրաբուն ծառեր, ըստ վորում այս ձևերից յուրաքանչյուրն ունի իր արժանիքներն ու թերութիւնները:

Բարձրաբուն ծառերը հետևյալ հիմնական թերութիւններն ունեն.

1. Յենթարկվում են բնի այրվածքներ ստանալու և ցրտահարութիւնների վտանգներին, վորոնք մեծ են Արարաթյան դաշտի ցամաքային կլիմայի պայմաններում:

2. Բերքն ավելի յե ֆրասվում քամիներից, առանձնապէս բաց, քամիներից բավականաչափ չպաշտպանված վայրերում:

3. Բուռն ստանալու համար ավելի յերկարատե ժամանակամիջոց և պահանջվում, քան կիսաբարձր և ցածրագույն ձևավորման դեպքերում:

4. Քանի վոր բարձր բուռն ստանալու համար ավելի յերկար ժամանակամիջոց և պահանջվում, ասքա պողաբերությունն սկզբում և ավելի ուշ, մի բան, վոր անձեռնառու չե, և վերջապես—

5. Ծառի խնամքը (սրսկում, բերքահափաք, նստում և այլն) ավելի դժվար է, քան ցածրագույն ձևավորման դեպքում:

Իսկ բարձրագույն ձևի առավելությունները կայանում են նաև նրանում, վոր դա հնարավորություն է տալիս միջնաբայթի տարածություններն ավելի յերկար ժամանակ միջնակա՝ կտրատւրաներով ողորդործել, այլ և դյուրացնում և այգու հողը մշակելու համար մեքենաներ ու գործիքներ կիրառելը, մի բան, վոր հնարավոր է կիսաբարձրագույն և ցածրագույն ձևի դեպքերում միայն հատուկ հարմարանքներ կիրառելիս:

Բոլոր այն թիւրությունները, վոր հիշված են վերևում, բացակայում են ցածրագույն ձևավորման դեպքում, զրա համար էլ նորից դրանք չեն թվարկվի:

Իսկ կիսաբարձրագույնը, իր արժանիքների և թերությունների կողմից միջնակա՝ դիրք և դրավում բարձրագույնի և ցածրագույնի միջև և պետք և գերակշռող ձևը հանդիսանա մեր բոլոր այգիներում:

Այգու հողը մշակելիս նշանակութւյն ունի մինչ միայն բնի բարձրությունը, այլ և պտակի բարձրությունը: Դրա համար էլ բնի բարձրությունը պետք է վորոշվի պտակի բնույթով: Այսպես, որինակ՝ բարձրապտակ սորտերի նկատմամբ, ինչպես կանգի սինապը, ազգամարինն են (վորոնք չեն մտել ստանդարտ տասրաթիմենտի մեջ), այլ և ասնձի սորտերի մեծամասնության նկատմամբ, վորոնք ըրգածե պտակ ունեն, բնի բարձրությունը կարող է 50—60 սանտիմետր վորոշվել, մինչդեռ ցածրապտակ և լայնատարած սորտերի նկատմամբ, ինչպես քոյկենը, բոլֆլորը, սիմի-բենկոն և ուրիշներն են, բնի բարձրությունը կարող է հասնել 70—90 սանտիմետրի և նույնիսկ էլ ավելի:

Յենկելով սրանից, Հողօգտկոմատը և Պաղարուծական գոնալ կայանը բնի բարձրությունը հետևյալ չափերի յեն ընդունում:

1. Սովորական և բրգածե պտակ ունեցող խնձորենիների համար՝ 50—60 սմ.

2. Լայնատարած պտակ ունեցող խնձորենիների համար՝ 70—90 սմ.

3. Տանձենիների համար՝ 50—60 սմ.

4. Ծիրանիների համար՝ 50—70 սմ.

5. Շրջերենիների և կենսասենիների համար՝ 50 սմ.

6. Դեղձենիների և բայենիների համար՝ 40—50 սմ.

Հրահանգի սկզբում մենք արդեն նշեցինք, թե ինչպիսի պահանջների պիտի բավարարի ճիշտ բուժած պտակը: Ամերիկյան անյարուս սխտանի կառուցման սկզբունքը կայանում է հետևյալում:

1. Ճյուղերը դասավորվում են սպիրալով 20—30 սանտիմետր միմյանցից հեռավորությամբ, վոր առանձին ճյուղերի ավելի հաստատուն համաճում է ստեղծում լիզերի (проезодник, ուղեկցող) հետ, քան հին գերմանական սխտանումն էր, յիբր բոլոր ճյուղերը դուրս ելին գալիս մի կետից:

2. Նայած սորտի պտակի ձևին, լիզերը կարող է վերացվել կամ պահպանվել:

3. Մայր ճյուղեր կազմելու համար ընտրվում են բույթ անկյունով դուրս յեկած շիվերը, վորոնք ճյուղերի ավելի հաստատուն համաճում են տալիս:

Յերբեք չպետք է թռչյ սալ, վոր մի տեղից դուրս դան հաստությամբ և հզորությամբ իբար հավասար յերկու ճյուղեր, վորովհետև դա տանում է դեպի նրանց ջլատումը: Միշտ լիզերը պիտի ուժեղ լինի մյուս ճյուղերից, վորովհետև աճման պրոցեսում մեծ ճյուղը բռնում է ավելի փոքր ճյուղի նոր կազմվող հյուսվածքը և վերջինս ներաճում է մեծ ճյուղի հյուսվածքի մեջ և կապը նրանց մեջ լինում է ավելի ուժեղ:

Յեթե հողային պայմանները լավ են և միաժյա տունկերն ուժեղ են, ձևավորման կարելի չե ձեռնարկել միաժյա տունկն այգին տնկելուց անմիջապես հետո Հակառակ դեպքում այդ աշխատանքը պետք է կատարվի հետևյալ տարվա գարնանը: Յեթե պտակի ձևավորումը կատարվում է տնկելու տարին, ապա հանձնարարվում է թողնել կողային մի ճյուղ, իսկ յեթե այգում աճման պայմանները բացառիկ բարենպաստ են, ապա թույլատրվում է առաջին տարին հենց թողնել յերկու և մինչև անգամ յերեք ճյուղ:

Այս նպատակով գարնանը տվյալ տեսակին և սորտին համապատասխան միաժյա ծառի վրա վերցնում են ընդունված բարձրություներ և ապա դրան ավելացնում են 3—5 բողբոջ, յեթե բույսերը թույլ կամ միջին աճում ունեն (յիբր պիտի մի ճյուղ թողնվի) կամ ել բնի բարձրությունից վեր վերցվում է 30—40 սանտիմետր, յեթե հնարավորություն կա թողնել յերկու ճյուղ (չհաշվելով լիզերը): Իսկ շիվի մյուս մասն ետվում է: Այդ նույն տարին վերին բողբոջից պետք է բուծվի այն ճյուղը, վորը բուսելու չե կենտրոնական առաջատար շիվի (լիզերի) տեղը: Այլ և քնի վրա պետք է թողնվեն մի քանի շիվեր ցածրագիր բողբոջներից:

Ամռան ընթացքում հետևում են 25—30 սառնու. վրա ընկած հիմնական շիվերի զարգացմանը, իսկ դրանց արանքում գտնված բոլոր շիվերը յենթարկվում են ձերառման, վորպես հաստացման շիվեր: Ամռան յերկրորդ կիսին հաստացման այս շիվերը կտրվում են հիմքի մոտից:

Հետևյալ զարնանը կենտրոնական լիդերը հաղում է իր յերկարության կեսի չափ, իսկ թողնված յերկու կողային ճյուղերն հաղում են ավելի կարճ, կեսից ավելի քիչ (մոտ 1/3-ը) թողնելով: Դա արվում է, վորպեսդի լիդերը դերակշռություն ունենա կողային ճյուղերի վերաբերմամբ: Բացի այդ, ձերառումն ավելի յե նպաստում է կողային ճյուղավորումներ կազմվելուն: Իսկ յեթե ծայրերը չհավելին, ապա ճյուղերը բարակ կմնային և իրենց հիմքում մերկ կլինեյին ճյուղերից:

Այս ետումից հետո յերկրորդ տարվա զարնանը կողային ճյուղերի վրա ամռանը կսկսեն զարգանալ յերկրորդ կարգի կողային ճյուղավորումները: Այն ճյուղերի քանակը, վոր թողնվում են հետագայում հիմնական կմախքային ճյուղերի վրա, կախված է վերջիններիս յերկարությանից: Այս ճյուղավորումները թողնվում են ընդ վոչ պակաս քան 30, իսկ ավելի լավ է 50 սառնութեամբ հետավորությամբ: Դրանք թողնվում են փոփոխակիսրեն (վորպես կողեր) ճյուղի յուրաքանչյուր կողմից, դրանց միջեմ ըստ կարելուին ավելի տարածություն, այն է իրարից մինչև 50 սմ. պահպանելով:

Բոլոր ավելորդ ճյուղավորումների հետացումը կատարվում է յերրորդ տարվա զարնանը: Բացի այս յերկրորդ կարգի ճյուղավորումներից, ընի վրա զարգանում են (վերևի յերկու կողային ճյուղերից) կողային նոր շիվեր: Դրանց թույլ են տալիս ազատ զարգանալ ամռան ընթացքում, իսկ 3-րդ տարվա զարնանն ետևիս նրանցից թողնվում է միայն 2—3-ը սպիրալով, մեկը մյուսից 25—30 սմ. հեռավորությամբ, իսկ բոլոր մնացածները կտրվում են հիմքից: Այսպիսով 3-րդ տարվա զարնանը մենք ունենում ենք մի պսակ, վոր կազմված է կենտրոնական լիդերի 2—3 կողային միամյա ճյուղերից և 2—3 յերկամյա ճյուղերից:

Միամյա ճյուղերի ետը կատարվում է նրանց յերկարության կեսի չափով, իսկ յերկամյա (ստորին) ճյուղերի աճածը քիչ ավելի յերկար են թողնում: Ավելի ուժեղ զարգացած ճյուղերը անհրաժեշտ է ավելի կարճացնել ավելի թույլ ճյուղերի համեմատությամբ, իսկ լիդերը միշտ ետումից հետո պետք է վորոշ չափով ավելի յերկար լինի կողային ճյուղերից:

Յերբորդ տարվա ամռանը լիզերի վրա կողային նոր ճյուղավորումներ են զարգանում: Չորրորդ տարվա գարնան ետի ժամանակ մենք ևս 2—3 ճյուղ ենք թողնում սպիրալով, մեկը մյուսից 25—30 սանտիմետր հեռավորությամբ, հեռացնելով բոլոր փնացածները: Դրանով ավարտվում է պսակի ձևավորումը: Այս կերպ չորրորդ տարվա գարնանը պսակը բողկանում է լիզերից և 6—8 կմախքային ճյուղերից, վոր դասավորված են սպիրալով իրարից 25—30 սանտիմետր հեռավորությամբ: Յեթև ծառի ամռանը թույլ է, առաջ պսակի ձևավորումը կարող է յերկարաձգվել 5—6 տարի:

Թողնված ճյուղերի թիվն էլ կախված է ամռան ուժից: Վորքան ավելի ուժեղ է անեցողությունը, այնքան ավելի ճյուղեր կարող են թողնվել՝ 5—7 ճյուղ: Բարձր բրգածն պսակ ունեցող սորտերի կենտրոնական լիզերը կտրվում է, իսկ լայնատարած կամ կլոր պսակ ունեցող սորտերի լիզերը չի կտրվում: Որինակ կոնդիլ սինապի վրա թողնվում է 7 ճյուղ և կտրվում է լիզերը, բոյկենի, սինեբնևկոյի, բիլֆլորի, շամպանի և ուրիշների վրա թողնվում է 6 ճյուղ և լիզերը: Ճյուղերի միջև թողնվում է 25 սմ. տարածություն:

Ինզձր մեծ մասամբ ձևավորվում է վաղայի ձևով, բայց թե ուժեղ անեցողություն ունեցող սորտերը նպատակահարմար է ձևավորել լիզերային սխառնով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ

ՊՍԱԿԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՆՄՈՒՇՆԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒԶԲԵԿՍՏԱՆ-ՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ

Լիզին ուժի անեցողություն ունեցող

Բոյկեն

Ռենետ Միսիրենկո

Ռենետ Շամպանի

Բիլֆլոր

Ռենետ Ուրլյանի

Թույլ անեցողություն ունեցողներ

Վասկյա Պարման

Թողնվում է 5 ճյուղ

Թողնված ճյուղերի թիվը տատանվում է՝ նայած հողի, կլիմայի, անեցողության ուժի, վտռոգման և այլն տեղական պայմաններից:

Տատանումները թույլատրելի չեն 5—7 ճյուղի միջև: Թված բոլոր սորտերի կենտրոնական ուղեկցողը չի հեռացվում: Ճյուղերի միջև տարածություն է թողնվում 25 սմ:

Թողնվում է 5 ճյուղ

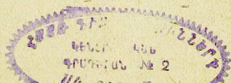
Կենտրոնական լիզերը ձևավորման ավարտումից հետո չի հեռացվում: Ճյուղերի միջև տարածությունը 20—25 սմ:

Հոգսողկոմատի պողարում. սեկտոր՝ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ

Պողարումական զոնալ կայան՝ ՎԵՐՄԻՇՅԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	62
1. ՅԱՓՈՒՋՅԱՆ Ա.—Պողաբանջարաբուծության պարզացման հերթական խնդիրները	3
2. ՀԱԿՈՐՅԱՆ Պ. ԼԳՅՈՒՋԱԼՅԱՆ Կ.—Աշխատանքի կադմակերպումը պողաբանջարաբուծություն խորհրդատվություններում ու կալստեպետություններում	7
3. ԴԻԼԱՆՅԱՆ Լ ՍԱՆԱՀՅԱՆ.—Պողատու ծառերի դասավորումն այգում	11
4. ՆԱԶԱՐՅԱՆ ՅԵ.—Գարնան աշխատանքները պողատու այգում	19
5. ԱՎԱԳՅԱՆ Ս.—Պաշտպանենք բերքը վնասատուներից և հիվանդություններից	23
6. ԶԱԽԿԱԼՅԱՆ Հ.—Միմերենկովչինայի արտահայտությունը մեզ մոտ	27
7. ԽԱԶՏՏՐՅԱՆ ՍՐՈ.—Պայքար բանջարեղենների բարձր բերքավորության համար	29
8. ԱՎԱԳՅԱՆ Դ.—Տանք սոցիալիստական դաշտերին առողջ սածիլ	36
9. ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ Լ ՎԵՐՄԻՇՅԱՆ.—Պողատու ծառերի պսակի ձևավորումն ամերիկյան սիստեմով	42

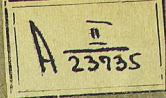
ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0003273

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ.

144.

ССРА—НАРКОМЗЕМ

ПлодОВОШная Зональная Станция

**Борьба за поднятие урожайности в плодОВОШНЫХ
хозяйствах**